

Bu kitaptaki oyunun Fikir ve Sanat Eserleri Yasasından ve yasalardan kaynaklanan tüm hakları çevirmenine aittir. Yayınlanan oyunların sahnelenmesi, oynanması, herhangi bir amaçla eserlerden yararlanılması ancak eser sahibinin iznine bağlı olduğundan, eserden yararlanacak kişi veya kurumlarla, kuruluşların çevirmenin varislerine başvurmaları zorunludur.

Çevirinin Türkiye Yayın Hakları:
© TEM Yapım Yayıncılık Ltd., 2009

Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları
Oyun Dizisi 139
Eski Yunan Tragedyaları 3 – Kral Oidipus / Sofokles

- 1. Basım: Eylül 2002 (Güngör Dilmen çevirisi)*
- 2. Basım: Nisan 2009 (Bedrettin Tuncel Çevirisi)*

Editör: Doğan Korkmaz
Dizgi: M. Fatih Öleli

Baskı: Yeni Güven Matba./ İstanbul.Tel. 212. 567 69 20

ISBN 975-8106-33-7

TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.
Ağa Çırağı Sok. 7/2 Gümüşsuyu-80090 İstanbul
Tel: 212. 249 87 37-38 ; Fax: 212. 249 02 18
E.mail: mitosboyut@gmail.com

MITOS-BOYUT Yayınları • TİYATRO / OYUN DİZİSİ 139

SOFOKLES

**ESKİ YUNAN
TRAGEDYALARI 3**

KRAL OİDİPUS

Türkçesi
Prof. Bedrettin Tuncel

KRAL OİDİPUS

Prof. Bedrettin TUNCEL

İÇİNDEKİLER

Önsöz - Kral Oidipus / Bedrettin Tuncel,... 5

Kral Oidipus'un Türkiye'de Sahnelenişi,... 17*Kral Oidipus*,... 18

Dipnotlar, 67

Oyunda Geçen Mitolojik Adlar,... 68

I

Bu adı taşıyan eser, Yunan tragedyasının en kuvvetli örneği sayılıyor. Konusunun işlenişindeki ustalık, kişilerinin karakterlerinin belirtilmesindeki üstünlük, içyapısındaki derli topluluk o kadar başarıyla ve bu ölçüde başka tragedyalarda pek az görülür. Ele alınan problemin, kader probleminin, her zaman canlı, taze kalacak, okuyanları da, seyredenleri de ilgilendirecek nitelikte olması eseri ölmezliğe kavuşturmuştur. Yazılı yirmi beş asır geçtiği halde, eskimesinin sırrını bu özellikte aramak doğru olur, çünkü Oidipus, kadercilikle savaşan insanların başında gelir. Dünya görüşü, tanrı anlayışı bakımından incelenmeye değer. Eserdeki davranışıyla, denilebilir ki, daha çok 18. ve 19. yüzyıllarda kendini iyi ve belli eden, tanınmış fikir adamlarında ifadesini bulan dünya görüşünün; her şeyi aklın, muhakemenin süzgecinden geçiren anlayışın öncüsüdür. Başına gelecekleri bildiği, yaman kaderini sezdiği halde, insana yaraşır bir davranışla yılmadan mücadele etmesi ona tragedya kahramanları arasındaki büyük yerini verir.

Dünya edebiyatına böyle bir eseri kazandıran **Sofokles**, İsa'dan önce 495 yılında, Atina yakınındaki Kolonos kasabasında doğmuştur. Sofokles, *Oidipus Kolonos'ta* adlı tragedyasında, doğduğu, yeri Koro'nun ağzından şöyle anlatır:

"Ey yabancı! Geldiğin bu atları güzel memleket, dünyada bir eşi daha olmayan bu yer, beyaz topraklı Kolonos bölgesidir. Burada, yürekleri yakan bülbül, her yerde olduğun-

dan çok dem çeker; yeşil vadilerin taa sonunda, tanrının yemişlerle dolu, güneş ışığı da, fırtınaların sesi de geçmez, kat kat yeşil yapraklı ağacında, koyu sarmaşığa gizlenir de öyle dem çeken Dionysos da, o mübarek eğlencelerinde buralara gelir, kendini beslemiş Nümfa'ların arasında dolaşır durur. Her gün, gökten yağan çiğ altında, güzel salkımlı nergis, iki büyük kız-tanrı'nın başına taç olan nergis, altın gibi safranla beraber burada yetişir..."

Oidipus'un Kolonos'a sığındığı, son günlerini orada geçirdiği, günün birinde de esrarlı bir şekilde ortadan kayboluverdiği çok eski zamanlardan beri anlatılırdı. Çocukluğunda bu hikâyelerin Sofokles üzerinde etki bırakmış olduğu anlaşılıyor.

Atina'nın en parlak devrini, Met Savaşlarından sonraki yılları, Perikles ile Kimon hegemonyasının en güzel zamanlarını yaşamış; Peloponez Savaşlarını, Sicilya seferinden sonra Atina'nın çöküşünü de görmüştür. Babası Sofillos, oğlunun iyi bir öğrenim ve eğitim görmesine dikkat etmişti. Sofokles'in tiyatro hayatına girmesi, tragedya yazmaya heves etmesi, Yunan tragedya şairlerinin babası sayılan büyük **Aiskhülos**'un etkisiyle olmuştur. Ona derin bir hayranlıkla bağlanmıştı. Çok geçmeden, kendi başına, Atina'daki tiyatro yarışmalarına girer. 468 yılında, yirmi yedi yaşında iken, ilk başarısını kazanır. Onuncu yüzyıl ortalarında yaşayan ve Yunan dili, edebiyatı üzerine değerli bir sözlük çıkarmış olan Suidas'a göre, altmış yıl kadar süren tiyatro hayatında, Sofokles yirmi 24 kez yarışmalara katılmış, her defasında da birinci veya ikinci olmuştur. Özel hayatıyla ilgili birçok söylentiler de var: Nikostrate adında bir kadınla evlenmiş, ondan çocukları olmuş; bunlardan İofon, babası gibi, tragedya yazmış, hattâ babasına karşı tiyatro yarışmalarına girmiş. Sofokles, ihtiyarlık çağında, Theoris adında bir kadınla yaşamış, ondan bir de çocuğu dünyaya gelmiş. Ayı analar-

dan doğan bu çocukların geçimsizliklerinin, birbirleriyle kavgalarının son günlerinde şairi pek rahatsız ettiği söylenir.

Sofokles, 406 yılında Atina'da ölmüştür. Doksan yıla yaklaşan ömründe 100'den fazla tragedya yazmıştır. Bunlardan yalnız yedisinin metinleri kalmış, diğerleri kaybolmuştur. Tam olarak elde kalan yedi eseri, yazılış sırasıyla, şunlardır: *Aias / Antigone / Kral Oidipus / Elektra / Trakhisli Kadınlar / Filoktetes / Oidipus Kolonos'ta* ⁽¹⁾

II

Kral Oidipus'un çok başarılı bir tragedya örneği sayıldığını söyledik. Şu noktayı da belirtmeliyiz ki, eserin yazıldığı tarihte, belli başlı tiyatro çeşidi olarak, tragedya tam şeklini bulmuştu. Bu sanatın babası, bütün Yunan tragedya şairlerinin ustası sayılan Aiskhülos, her bakımdan en iyi örneklerle oyunları zenginleştirmiş, onlara olgun şeklini vermişti. Ondan sonra gelen yazarlar, başta Sofokles olmak üzere, "hazır" denilebilecek bir kalıpla karşılaşmışlar, kendi buluşlarıyla, özellikleriyle onu geliştirmişlerdi.

Aiskhülos ile Sofokles'ten önceki Yunan tragedyası, konuları, içyapıları bakımından pek dağınık durumdaydı. Bilindiği gibi, tragedya, kaynakları bakımından bağbozumu tanrısı Dionüsos'u kutlamak için hazırlanan törenlere sıkı sıkıya bağlıdır. Bu törenlerde *Dithürambos* adı verilen ve müzik-dans gibi unsurları da içine alan lirik şiir şekli kullanılıyordu. Bu şekli, milattan önce yedinci yüzyılda, Lesbos'lu **Arion**'un yarattığı söylenir. Başlangıçta bir, iki mısradan ibaretti. Şair bunu tek başına veya koro ile birlikte söylerdi. **Thespis**, milattan önce 535 yılında, Dithürambos temsiline bir de oyuncu, sokmakla tragedyayı ortaya çıkarmış

oldu. Koronun karşısında yer alan, onunla konuşan bu oyuncuya "Korobaşı" adı verilir. Böylelikle oyunda karşılıklı konuşma sağlanmıştır. Korobaşı, oyunda hayatı gösterilen tanrının veya kahramanın duygularını, acılarını seyirciye anlatır, adeta kendi başına, oyunun havasına uygun bir "solo" yapar. Koro bu sözlere karşılık verir; bu haliyle tragedyaya belli başlı unsurlarını kazanmıştır. Halkın böyle bir oyunu sevmesi, tutması üzerine de, şairler tragedyalar yazmaya başlarlar. Milattan önce 6. yüzyılda, **Pisistratides** zamanında, Atina'da ilk tiyatro yarışmaları tertiplenir. Atinalı şairlerden **Khoiritos** ile **Frünikhos**, Yunan tragedyasının ilk habercileridir. Bu iki şair, eserleriyle Atinalılara bu sanatın zevkini aşılamışlardır. Eflatun, Frünikhos'u Yunan tiyatrosunun ustaları arasında gösterir.

Tragedyaya asıl şeklini, olgunluğunu veren, başta da söylediğimiz gibi, **Aisküylos**'tur. Koroya ikinci bir oyuncu daha katar; korodan ayrı olarak, bu iki oyuncunun birbiriyile konuşmalarını sağlar. Böylelikle eserlerde koronun fazla yer tutmasını önler, konuşmaları ilk plana getirir.

Aiskühilos'un eserlerinde insan, tanrıların büyük kudreti karşısında ezilir. Bu kudret Sofokles'in tragedyalarında da büyük ölçüde kendini belli eder; insan yine kaderinin çizdiği yoldadır. Alinyazısından kurtulamaz, ama bunu bile bile kendini yok etmek isteyen kuvvetlerin elinden kurtulmaya çalışır, uğraşmaktan yılmaz. Oidipus, böyle bir davranışın en açık örneklerinden birini verir. İşaret ettiğimiz gibi, bu bakımdan onda bir nevi yeniçağ anlayışı sezilir. Tragedyalarda sık sık görülen, onlara konu olan Yunan tanrılarının kendi aralarındaki türlü ilişkileri, "insani" denilebilecek kavgaları zamanla seyircilerin, geniş halk topluluklarının din ve dünya görüşlerine etki etmiştir.

Pindaros'un şu sözü, bu gerçeği pek güzel anlatır: "İnsanların da, tanrıların da anası topraktır". Sahneye en az

tanrı çıkarmış Yunanlı, denilebilir ki Sofokles'tir. Elde kalan yedi eserinde, sadece iki yerde tanrılar görülür: Filoktetes'in sonunda, içinden çıkılmaz bir duruma son vermek üzere, Herakles gelir; ilk eseri olan *Aias*, Athena ile Ulysses arasında geçen bir konuşma ile başlar; hepsi bu kadar.

Konulan bakımından, tragedyayı Yunan mitolojisinin zengin efsaneleri beslemiştir. Bunların özellikle çeşitli, garip ihtirasları, ölümle biten kanlı çatışmaları anlatanları, insanı korkunç sonlara sürükleyenleri eserlerin belli başlı maddesini teşkil etmiştir. Tragedyanın üç büyük şairinden (Aiskühilos, Sofokles, Euripides) elde kalan otuz üç eserden yirmi dördü, gerçekten çok acı konulan ele alır. Bütün Atreus oğullarını teker teker mahveden felaketler; Oidipus'un korkunç kaderi; Troia Savaşı'nın binbir faciayla dolu safhaları; Herakles'in başına gelenler; kanlı savaşlar; bütün bir aile fertlerinin birbirlerine düşmeleri; **Euripides**'in *Bakkhalar*'-rında, *Medea*'sında görüldüğü gibi, oğlunu parçalayan analar, babalarından öç almak için çocuklarını öldüren kadınlar...

Atreus'lardan sonra (Agamemnon, İfigenia, Orestes, Elektra, vs.) müthiş kaderiyle Yunan tiyatrosunu besleyen aile Labdakos'lar, yani Oidipus ile çocuktan olmuştur. "İnsanın en büyük suçu, dünyaya gelmiş olmasıdır," diyen **Calderon**'a hak verdirecek bir aile. Yabancı diyarlardan gelip Yunanistan'da yedi kapılı Thebai şehrini kuran Kadmos'un, Oidipus'un dedesinin, başına gelenler gerçi pek dile düşmemiştir, ama torunundan daha az belaya da uğramamıştır. Alın teriyle kurduğu, karısı Harmonia ile iyi günler geçirdiği Thebai'de, birbiri ardından kızlarının feci şekilde ölmeleri onu bu şehirden soğutmuş, acısından karısını alıp yollara düşmüş, bu da yetmiyormuş gibi, sonunda tanrı her ikisini de yılan şekline sokmuştur.

Oidipus ile ilgili efsane en eskilerinden biridir. *Odiisse-*

ia'da (XI, 271) Ulysses'in ağzından ana çizgilerini buluruz. Yalnız, Oidipus'un canavarı öldürmesi, kendi gerçek durumunu anladıktan sonra gözlerini kör etmesi anlattıkları arasında yer almaz. Çok eski zamanlardan beri hafızalarda yer eden, Sofokles'e gelinceye kadar dallanıp budaklanan efsanenin Oidipus'la ilgili olan kısmını özetliyoruz:

Labdakos'un oğlu Laios, Thebai'de kraldır. Karısı İokaste bir çocuk doğurur. Tanrı Apollon, çocuğun babasını öldüreceğini haber verir. Laios ile karısı, böyle korkunç bir felaketten kurtulmak için, ayaklarını bağlatıp çocuğu Kithairon Dağı'na atırırlar. Böylelikle ondan kurtulduklarını sanırlar. Dağda sürülerini otlatmakta olan bir çoban, çocuğu kurtarır, Korinthos kralı Polübos ile karısı Merope'ye verir; çocukları olmadığı için onu evlat edinirler. Bağlarının etkisiyle ayakları şiştiğinden, çocuğa Oidipus adını verirler. Çocuk, Korinthos'ta Polybos'un sarayında büyür. Günün birinde, bir tartışma sırasında, kendisine "uydurma evlat" diye hakaret edildiğinden, içine şüpheler düşer, kalkıp Delfoi'ye, Apollon'un kâhinine başvurur. Kâhin ona kimin oğlu olduğunu söylemez, ama babasını öldüreceğini, anasıyla evleneceğini haber verir. O da Polübos ile Merope'nin sarayından kaçar. Asıl felaketleri işte bundan sonra başlar, çünkü Oidipus, anası babası bildiği insanlardan kaçmakla kendini tehlikeden uzaklaştırdığını sanmaktadır. Kithairon bölgesinde, bir üç yol ağzında, bir arabaya rastlar. Arabada Thebai Kralı, yani Oidipus'un öz babası Laios vardır. Kral da, yanındaki adamlar da, yoldan çekilmesi için Oidipus'a bağırırlar. Öfkelenen Oidipus, arabaya saldırır, kendisini de hırpaladıkları için, elindeki sopayla arabadaki adamı, yanındakileri yere serer, öldürür. Yoluna devam eder, Thebai kapılarına yaklaşır. Sfinks adlı canavar, yol üzerinde oturmuş, gelip geçenlere bilmece sormakta, çözemeyeni parçalamaktadır. Laios'un ölümünden sonra Thebai'yi ida-

re eden ve Kraliçe İokaste'nin kardeşi Kreon, şehri canavardan kurtaracak olana Thebai tahtını vaat etmiştir. Oidipus, talihini denemek ister; canavar ona bilmeceyi sorar: "Sabahleyin dört, öğleyin iki, akşam üçayakla yürüyen yaratık hangisidir?" Oidipus da şöyle cevap verir: "İnsandır. Çocukluğunda iki eli, iki ayağıyla, yürümeye çalışır; büyüdüğü zaman iki ayağıyla yürür; ihtiyarlığında da bir değneğe dayanır". Yenilen canavar, hırsından kendini öldürür.

Oidipus böylece Thebai tahtına geçer, bilmeden anası kraliçenin kocası olur. Ondan iki erkek (Eteokles, Polüneikes), iki de kız çocuğu dünyaya gelir (Antigone, İsmene) Hiç farkına varmadan, Apollon'un bildirdiği felaketler de gerçekleşmiş olur. Thebai'de çok sevilen, sayılan bir kral hayatı yaşadığını sanır. Çok geçmez, şehirde veba ve kıtlık baş gösterir. Delfoi'deki kâhine danışır. Laios'u öldürenin Thebai'de yaşadığını, felaketin asıl sebebinin bu olduğunu, onu bulup şehirden atmadıkça beladan kurtulamayacaklarını bildirir. Oidipus bu işi kendi üzerine alır, öldüreni araştırmaya başlar. Ne yazık ki, sonunda bütün şüpheler kendi üzerinde toplanır, gerçeği anlar. Duyduğu acının, utancın tesiriyle gözlerini kör eder, yanından ayrılmayan kızı Antigone'nin kılavuzluğunda memleketinden çıkar, Atina yakınındaki Kolonos kasabasına sığınır. Orada, işlediği korkunç günahların kefareti çıkardıktan sonra, esrarlı bir şekilde dünya yüzünden kaybolur.

Tragedya şairleri arasında bu efsaneden ilkin **Aiskhülos** faydalanmıştır. 467 yılında oynanan ve *Laios, Oidipus, Thebai Önünde Yedi Kumandan* adlı üç eseri içeren *Trilogia*'da⁽²⁾ Kadmos oğullarının başına gelenleri ele alır. Sofokles'in ikinci eserden, *Oidipus*'tan, faydalanmış olduğu söylenebilir. Bu üçlemenin ilk iki eseri kaybolduğundan, aralarında bir karşılaştırma yapmak olanağı kalmamıştır.

Efsane ve edebiyat dünyasının bu gerçekten kara bahtlı

insanının hayatı Sofokles'ten sonra birçok büyük yazarları ilgilendirmiştir. Filozof **Seneca**, daha sonra **Corneille**, **Dryden**, **Voltaire**, Oidipus'un korkunç kaderini çeşitli yönlerden ele almışlardır.

Zamanımızda **Gide Cocteau**, aynı temayı kendi görüşleriyle işlemişlerdir. Kısacası, Oidipus'un başına gelenler, en eski zamanlardan beri bütün acılığıyla tiyatroyu beslemiş, üstelik çağımızda bir de psikanaliz meraklılarının eline düşmüştür...

III

Eser, içyapısı bakımından da incelenmeye değer. Yunan tragedyası perdelere ayrılmaz; başından sonuna kadar aralıksız oynanır; belli bölümlere ayrılmış olmakla beraber, tam bir bütün teşkil eder. Konuşmalar; uzun, kısa heceli, ahenkli, zaman zaman ölçüleri değişen, kafiyesiz mısralar şeklinde yazılmıştır. "Serbest nazım" denilebilecek bir şiir şekli. Koronun söylediği lirik parçalara gelince, bunlar da, ifade edilen duygulara, ruh hallerine göre ölçüleri değişen, uzayıp kısalan, daima ritmik bir kuruluşta olan, serbest mısralardan meydana gelir. (*Kral Oidipus*'daki koro parçaları, bu özellikler göz önünde tutularak dilimize çevrilmiştir) Tam 1530 mısra tutan eserin içyapısı şöyle kurulmuştur:

1. *Prologos*: Başlangıç, konuya giriş. **Aristo**'nun tarifine göre, Koro'nun ortaya çıkmasından önceki bölümdür. İlk tragedyalarda Prologos yoktu; Koro'nun meydana çıkmasından önce, bir kişi tarafından uzunca bir "tırat" şeklinde söylenirdi. Prologos bittikten sonra Koro gelir, oyunun sonuna kadar sahneden ayrılmaz. (*Kral Oidipus*'ta, bu bölüm kahramanın saray önünde görünmesiyle başlar, Kreon'un Delfoi'den haberler getirmesi, Oidipus'un Laios'u öldüren adamı bulup ortaya çıkarmayı vaat etmesi üzerine, saray

önünde toplanmış olan halkın Rahip ile birlikte çıkıp gitmeleriyle biter)

2. *Epeisodion*'lar: Koro parçaları arasındaki bölümler. *Oidipus*'ta bunların sayısı dörttür:

a) Oidipus ile Kâhin Teiresias arasında geçen sahne;

b) Kendini savunmak isteyen Kreon ile Oidipus arasındaki sert tartışma; Kraliçe İokaste'nin gelip onları yatıştır-maya çalışması; Kreon'un çıkıp gitmesi; İokaste ile Oidipus'un şüphelerinin artması; Laios öldürüldüğü sırada kaçıp kurtulan tek adamını bulup getirtmesini İokaste'den istemesi;

c) Korinthos'tan gelen habercinin Polübos'un öldüğünü bildirmesi; Polübos ile Merope'nin Oidipus'un öz babası ve anası olmadığını, çocukken kendisini nasıl bir çobandan alıp onlara verdiğini anlatması; Oidipus'un o çobanı bulup getirmelerini istemesi üzerine, bundan vazgeçmesi için İokaste'nin yalvarması; sözünü dinletmemesi üzerine de, birden çıkıp gitmesi;

d) Laios'un eski kölesi çobanın gelmesi, her şeyi söylemek zorunda kalması; gerçeği anladıktan sonra, büyük bir ümitsizlik içinde, Oidipus'un saraya girmesi.

3. *Exodos*: Eserin sonu. (Saraydan gelen bir habercinin içerde olup biten tüyler ürpertici olayları anlatması; gözle-rini kör eden Oidipus'un görünmesi; biraz sonra da Kreon'un gelmesi; Oidipus ile çocukları arasında geçen sahne; Kreon ile konuşması; nihayet, istemeye istemeye saraya girmesi; Korobaşı'nın sözleri üzerine tragedyanın sona ermesi).

Koro parçaları da esas itibariyle ikiye ayrılır:

1. *Parados*: Prologos bittikten sonra Koro'nun sahneye girdiği zaman söylediği ilk parça.

2. *Stasimon*'lar: İki Epeisodion arasında Koro'nun söylediği parçalar. (*Kral Oidipus*'ta dört Stasimon vardır)

Oidipus'un içyapısı şöyle kurulmuş oluyor:

I. *Prologos* (Başlangıç)

Parodos (Koro'nun ilk parçası)

II. *Birinci Epeisodion*

Birinci Stasimon (Koro'nun ikinci parçası)

III. *İkinci Epeisodion*

İkinci Stasimon (Koro'nun üçüncü parçası)

IV. *Üçüncü Epeisodion*

Üçüncü Stasimon (Koro'nun dördüncü parçası)

V. *Dördüncü Epeisodion*

Dördüncü Stasimon (Koro'nun beşinci parçası)

VI. *Exodos* (Bitiş)

IV

Oidipus, milattan önce 430 yılında Atina'da oynandığı zaman, seyirciler bu esere kaynak olan efsaneyi şüphesiz biliyorlardı. Bu da, pek tabii olarak, Sofokles için, ilgi uyanırmak bakımından birtakım güçlükler doğuruyordu. Buna rağmen Sofokles, konuyu büyük ustalıkla, seyircinin ilgisi- ni daima uyanık tutacak şekilde, işlemlerini bilmiştir. Eserin başından itibaren Oidipus'un nasıl bir akıbeta sürükleneceğini bildiğimiz halde, kendisinden umudumuzu kesmeyiz; bütün gönlümüzle kurtulmasını isteriz. Gözlerimizin önüne serilen olay, özellikle Oidipus'un hareketleri, türlü yönlerden eleştirilere uğramıştır. Bu eleştirilerin **Aristo**'dan başladığını biliyoruz; hepsi de unutuldu, ortada eser kaldı: Kendini kabul ettiren, her ciddi sanat çalışmasını gerektirdiği titizlikle, sabırla, ince hesaplarla, büyük ustalıkla yaratılmış bir eser. Tragedyanın bütün ağırlığı Oidipus'un omuzlarına yüklenir. Bununla beraber, ikinci, üçüncü planda kalan kişilerin karakterleri de iyice belirtilmiştir. İokaste ile

Kreon, hele o zehir gibi acı sözler söyleyen Teiresias, gerçekten unutulamayacak insan örnekleridir. Koro, eserin en önemli unsurlarından biri olarak, tragedya derin manasını kazandırır. Başlı başına bir varlıktır; ölçülü, ihtiyatlı, ağır başlı, duygulu sözleriyle gönüllere ferahlık verir, gün görmüş, hayatı anlamış insanların büyük tecrübesini dile getirir. Başta da söylediğimiz gibi, *Kral Oidipus*, Yunan tragedya sanatının en olgun örneklerinden biridir. **Aristo**, bu sanatın esaslarını bilhassa Sofokles'in eserine dayanarak belirtmiştir.

V

Kral Oidipus, Maarif Vekâleti'nin ilk defa 1941 yılında çıkarmaya başladığı "Dünya Edebiyatından Tercüme" koleksiyonunun Yunan klâsikleri serisinde ilk eser olarak basılmıştı. Eseri doğrudan doğruya Yunanca'dan değil, Fransızca, İngilizce metinlere başvurarak çevirmiştik.⁽³⁾ O tarihte Yunan dili ve edebiyatını bilenlerimiz parmakla sayılabacak kadar az olduğundan, ikinci dilden çevirmek "mubah" sayılıyordu. Her eserin, yazıldığı dilden çevrilmesi gerektiğine inandığım halde, Sofokles'in öteki tragedyelerini çevirenlerin birçokları gibi, bende bile bile ikinci dile başvururdum. Memleketimizde Yunan dili ve edebiyatının gönüllüsü, gerçek hümanizmanın ne demek olduğunu en iyi bilenimiz, bu yoldan kıl kadar şaşmayan **Suat Sinanoğlu**, o tarihte aramıza yeni katılmıştı. Kuvvetli dil bilgisinden, sağlam görüşlerinden faydalandım; birlikte çeviriyi aslıyla karşılaştırdık; aslının gölgesi olduğu halde, ana dilden çevrilinceye kadar hiç değilse Sofokles'in eserini tanıtmaya yarar diye basılmasına razı oldum. O tarihten beri on sekiz yıl geçti; kimse çıkıp da beni bu yükten kurtarmadı. İkinci bası- kısı da bu yüzden bugüne kadar gecikti. Bu sefer çeviriyi

yeni baştan ele aldım. Koro parçalarını aslındaki ölçülere uyarak serbest bir nazım içinde verdim. Bu işin türlü güçlüklerini tanınmış Yunanlı rejisör **Takis Musenides**'in değerli yardımlarıyla yenmeye çalıştım. Kendisinden çok faydalandım; nerdeyse aslından çevirecek duruma geldim. Bu güzel fırsatı da, eseri 1959 yılı Ekim ayı başında Devlet Tiyatrosu'nda sahneye koymasıyla elde ettim. Tiyatro sevenlerimiz, gerçek tragedyaya geleneğine uygun su katılmamış bir temsil görmüş oldular. Çevirinin dili de epeyce eskimişti; konuşma dili olması gerekirken yazı diline kayıyordu; yer yer gömük kalan söyleyişler eksik değildi; bunları gidermeye çalıştım.

KISA BİBLİYOGRAFYA

1. F. Allegre. *Sophocle Etude sur les ressorts dramatiques de son theatre et la composition de ses tragedies*. Paris, Fontemoing, 1905.
2. Sir Richard C. Jebb. *The Oedipus Tyrannus*. Cambridge, 1914. (Çevirinin önsözü, bugüne kadar Sofokles ve eseri üzerine yazılmış en değerli inceleme olarak kalmıştır).
3. Wilamowihz-Moellendorf. *Die Dramatische Technik des Sophokles*. Berlin, 1917.
4. N. Festa. *Edipo Re. Ausonia*, Roma, 1921.
5. F. L. Lucas. *Tragedy*. London, Hogarth Press, 1927; yeni ve genişletilmiş baskısı, 1957.
6. L. Sechan. *Etudes sur la tragedie grecque dans ses rapports avec la ceramique*. Paris, H. Crampion, 1928.
7. W. Macneile Dixon. *Tragedy*. London, 8. baskısı, 1929.
8. Octave Navarre. *Les representations dramatiques en Grece*. Paris, Les Belles Lettres, 1929.
9. Maurice Croiset. *Oedipe-Roi de Sophocle. Etude et analyse*. Paris, Melotte, 1932.
10. Sir C. M. Bowra. *Sophoclean Tragedy*. Oxford, 1944.
11. Coderic H. Whitman. *Sophocles. A Study of Heroic Humanisra*. Harvard, 1951.
12. H. D. F. Kitto. *Sophocles. Dramatist and Philosopher*. Oxford, 1958.

Yayınevi'nin Notu:

Yunanca harfler, diğer Eski Yunan Tragedyalarına ait kitaplarımızda uygulandığı biçimde, Türkçe'de okudukları gibi yazılmıştır.

Örnek: ph=f / y=ü

KRAL OİDİPUS'un TÜRKİYE'de SAHNELENİŞİ

Kral Oidipus, memleketimizde ilk defa 1943 yılında, 2 Mayıs – 18 Haziran tarihleri arasında Devlet Konservatuarının hazırladığı temsil bayramında, Ankara Halkevi sahnesinde oynanmıştır. Eseri tanınmış rejisör **Carl Ebert** sahneye koymuş, müziğini Necil Kâzım Akses bestelemiştir. Dekor ve kostümleri de Tarık Sevener (Levendoğlu) çizmiştir. Oynayan sanatçılar şunlardır. Kral Oidipus: Cüneyt Gökçer; İokaste: Nermin Elgül (Akagündüz); Kreon: Ağâh Hün; Teiresias: Mahir Canova; Korinthoslu Haberci: Nuri Gökseven; Laios'un Kölesi: Ulvi Uraz; Haberci: Nuri Altınok; Koro Başı: Şahap Akalın.

Eser, yeniden, 9 Ağustos 1947 akşamı, İstanbul'da Açık hava Tiyatrosu'nun açılış münasebetiyle, Şehir Tiyatrosu sanatçıları tarafından temsil edilmiştir. Sabırlı ve ciddi çalışmalardan sonra, eseri Muhsin Ertuğrul sahneye koymuştu.

Müzik: Cemal Reşit Rey; dekor: N. K. Perof; kostümler: Naciye Bölükbaşı- İ. Göktaş; Oynayanlar: Oidipus H. Kemal Gürmen; Rahip: Müfit Kiper; Kreon: Sami Ayanoglu; Koro Başı: Hadi Hün; Teiresias: Talat Artemel; İokaste: Necla Sertel; Korinthoslu Haberci: Mahmut Moralı; Laios'un Kölesi: İ. Galip Arcan; Haberci: Kani Kıpçak.

1959 yılı Ekim ayı başında Devlet Tiyatrosu sanatçıları tarafından oynanan *Kral Oidipus*'u, Büyük Tiyatro'da, tanınmış Yunanlı rejisör Takis Musenides sahneye koymuştur.

Müzik: Nevit Kodallı; dekor: Refik Eren; kostümler: Hale Eren. Oynayanlar: Oidipus: Cüneyt Gökçer; Rahip: Muzaffer Gökmen; Kreon: Coşkun Orhon; Teiresias: Nihat Aybars; İokaste: Muazzez Kurdoğlu; Korinthoslu Haberci: Nuri Gökseven; Laios'un Kölesi: Ali Algin; Haberci: Ertuğrul İlgin; Birinci Koro Başı: Muammer Esi; İkinci Koro Başı: Adnan Beşer; Üçüncü Koro Başı: Gürbüz Bora.

KİŞİLER

OİDİPUS

RAHİP

KREON

KORO: (Thebai'li İhtiyarlar)

TEİRESİAS

İOKASTE

KORİNTHOS'LU HABERCİ

LAİOS'UN KÖLESİ

HABERCİ

Thebai şehrinde, Oidipus'un sarayının önü. Her kapının yanında, basamaklarla yükselen bir sunak... Saray önündeki merdivenler üzerine diz çökmüş Thebaililer, oralara defne ve zeytin dalları koymuşlardır. Kalabalığın ortasında, ayakta bir ihtiyar, tanrı Zeus'un Rahibi görülür. Oidipus bir müddet kalabalığı seyreder, sonra, bir baba edasıyla, söze başlar.

OİDİPUS Ulu Kadmos'un genç evlatları! Bu niyaz dallarıyla sarayımın önünde niçin diz çöktünüz? Şehrin her yanından buhur dumanları, matem havaları, iniltiiler yükseliyor. Derdinizi başkalarından duymak istemedim, evlatlarım. Ve ben, hepinizin pek iyi tanıdığı Oidipus, kendim çıktım karşınıza. (Zeus'un Rahibine) Anlat ihtiyar; sana düşer herkes adına söz söylemek. Neden buraya geldiniz? Bir derdiniz mi, bir isteğiniz mi var? Bütün kuvvetimle sizlere yardıma hazır olduğumu bilin, önümde böyle diz çöküp yalvarmanıza üzülmecek, acımayacak kadar duygusuz değilim.

RAHİP Söyleyeyim öyleyse: Oidipus, yurdumun hükümdarı! Sunakların önünde diz çökenleri görüyorsun. Bazıları, pek uzaklara gidemeyecek çocuklar; bazıları benim gibi, ihtiyarlığın belini büktüğü rahipler; ben Zeus'un rahibiyim. Şunlar da gençlerin en değerlileri... Halk, elinde dallarla, meydanlarda, Pallas'ın çifte mabediyle Kâhin İsmenos'un külleri önünde oturmuş. Sen de görüyorsun: Şehir, içine düştüğü felaket kasırgasına göğüs geremiyor artık. Ekinler, sürüler mahv oluyor, çocuklar ölü doğuyor. Ateşler saçan iğrenç, belalı bir felaket; veba, ortalığı kasıp kavuruyor. Kadmos evlatlarını kırıp geçiriyor ve karanlık Hades, iniltiilerle,

çıgıllıklarla besleniyor. Burada, yuvanın etrafında toplanan bütün bu insanlar da ben de, senin bir tanrı olmadığımı biliyoruz. Yine biliyoruz ki, tanrıların yardımına, rahmetine muhtaç olduğumuz böyle felaketli bir zamanda, fâniler arasında en kuvvetli sensin. Çünkü sen, kimseye sormadan, bizden fazla bir şey bilmeden, bizi haraca kesen o zalim canavarın pençesinden kurtardın. Tanrı yardımıyla canımızı korudun; bunu herkes biliyor, herkes söylüyor. Bugün de, ey hepimizin sevgisini kazanan Oidipus, senden yardım dilemeye geldik; ister bir tanrıdan, ister bir kuldan ilham al; tecrübe görmüş insanların dedikleri de değerli, tesirli olur. Fânilerin en akıllısı; şerefli geçmişini hatırla, şehri kurtar, canlandır. Memleket, geçmişteki hizmetlerini düşünerek, sana kurtarıcı diyor. Çok zaman geçmedi aradan: Bizi selâmete erdirmiştin; göster yine kudretini. İlk elimizden tutan, sonra da yüzüstü bırakan bir hükümdar demesinler sana. Bu memlekette hüküm süreceksen, ıssız bir çöle değil, insanlara hükmetmek daha iyidir elbette, içinde insan bulunmayan boş bir kale, boş bir gemi neye yarar?

OİDİPUS Talihsiz evlatlarım; buraya benden ne istemeye geldiğinizi pekâlâ biliyorum, hepimizin nasıl acı çektiğinizi pekâlâ hissediyorum. Fakat inanın, içinizde hiçbirinizin benim kadar yüreği sızlamamıştır. Her biriniz kendi acısıyla yanarken, ben hepimiz için, Thebai için, kendim ve senin için ağlıyorum. Beni rahat uykulardan uyandırmadığınızı bilin. Bilin ki, çok gözyaşı döktüm, aklımı yordum. İyice düşündükten sonra, bir tek çare buldum, ona başvurdum: Şehri kurtarmak için ne yapmam, ne söylemem gerektiğini öğrensin diye, Menoikeus'un oğlu, karımın kardeşi Kreon'u, Python mabedine, Foibos'a yolladım. Günler geçti gideli, hâlâ dön-

medi. Bu beni kuşkulandırıyor. Ne yaptı, nerede kaldı acaba? O döner dönmez, tanrının buyruğunu yerine getirmesem en büyük suçu kendim işlemiş olurum.

RAHİP Tam zamanında sözünü ettin: Kreon'un buraya doğru geldiğini haber veriyorlar.

OİDİPUS Ahh, Apollon! Thebai'yi kurtarabilecek bir haberle gelse! Sevinçli olduğu yüzünden belli...

RAHİP Başını çevreleyen defne dallarına bakılırsa, hayırlı haberlerle geliyor.

OİDİPUS Öğreniriz şimdi her şeyi. Sesimi duyacak kadar yaklaştı. Karımın kardeşi, Menoikeus'un oğlu, sarayımızın en yakını; ne cevap var bize tanrıdan?

(Kreon girer)

KREON İyi cevap. Demiştim ben size: En felaketli hadiselerden uğurlu neticeler doğabilir.

OİDİPUS Sen cevabı söyle. Sözlerin gerçi kuşkularımı gideriyor ama içimi de pek ferahlatmıyor.

KREON Beni herkesin önünde dinlemek istersen, söylemeye hazırım. İstemezsen, saraya girelim.

OİDİPUS Herkesin önünde konuş: Onların acısı bana kendi acımdan daha ağır geliyor.

KREON Söyleyeyim tanrının cevabını öyleyse: Foibos, bu memleketin kendi bağrında beslediği bir çirkefi, vakit geçirmeden, topraklarımızdan temizlememizi kesin olarak emrediyor.

OİDİPUS Ne olduğunu bilmeden, nasıl temizleyeceğiz bu çirkefi?

KREON Kan dökeni bu memleketten sürüp çıkarmakla yahut kanı kanla temizlemekle; başımıza gelen belalar hep bu yüzdenmiş.

OİDİPUS Peki, kim bu kanı dökülen adam?

KREON Oidipus, sen bu memleketin başına geçmeden önce, Thebai'de Laios hüküm sürüyordu.

OİDİPUS Biliyorum, söylediler. Hiç görmedim onu.
 KREON Laios öldürüldü. Tanrı şimdi açıkça bizden onun intikamını almamızı, kanına girenlerin cezasını vermemizi istiyor.
 OİDİPUS İyi ama eskiden işlenmiş bir cinayetin kaybolan izlerini şimdi nasıl buluruz?
 KREON Onu öldürenler bu memlekette imiş. Aranılan bulunur, aranılmayan elden gider.
 OİDİPUS Laios sarayında mı, kendi topraklarında mı, yoksa memleketi dışında mı öldürüldü?
 KREON Kâhine başvurmaya gidiyorum diye memleketten çıktı; o günden beri bir daha da sarayına dönmedi.
 OİDİPUS Yalnız değildi ya? Yanında bulunanlar elbette bir şeyler anlatmışlardır.
 KREON Yanındakiler de canlarını kaybettiler, içlerinden yalnız biri kaçıp kurtuldu. O da ancak bir şeyi hatırlayabildi.
 OİDİPUS Neyi? Ufak bir ipucundan çok şeyler çıkabilir.
 KREON Laios'un karşısına haydutlar çıkmış; onu bir kişi öldürmemiş, hepsi birden öldürmüşler.
 OİDİPUS Bu iş, büyük para karşılığı, burada tertiplenmiş olsaydı, haydutlar böyle bir cinayeti işlemeye cesaret edemezlerdi.
 KREON Herkes böyle söylemişti o zaman. Ama Laios öldükten sonra, başımıza gelen felaketin heyecanı içinde, kimsenin aklına onun öcünü almak gelmedi.
 OİDİPUS Hükümdarın mahvedildiği, iktidarın sahipsiz kaldığı bir zamanda, hangi felaket sizi olup bitenleri öğrenmekten alıkoyabilirdi?
 KREON Karşımıza canavar Sfinks çıkmıştı; bitmez tükenmez muammalarıyla aklımızı altüst etti; başka bir şey düşünemez olduk.
 OİDİPUS Pekâlâ, bu davayı başından ele alıp aydınlataca-

ğım. Foibos yerden göğe haklı. Sen de Kreon, bu ölümle yakından ilgilenmekle iyi ediyorsun. Ben de sizinle beraberim. Thebai'nin, tanrının davasını üzerime alıyorum. Bu lekeyi sadece uzak dostlar için değil, kendimi de düşünerek temizlemeye çalışacağım. Laios'un kanına giren eller, benim canıma da kastedebilir. Onun öcünü almakla kendimi de korumuş olacağım. Haydi, evlatlarım, kalkın bu merdivenlerden, götürün bu dalları. Bir başkası, Kadmos evlatlarını buraya toplasın. Her şeyi göze aldım; tanrı da bizden yardımını esirgemezse, kazanacağız bu davayı; kazanamazsak mahvolacağız.
(Kreon'la birlikte saraya girer)

KREON Söz verdi bize; zaten bunun için gelmiştik buraya. Kalkın evlatlarım, gidelim. Dileriz, bize bu haberleri gönderen Foibos gelsin, bizi bu beladan kurtarsın!

(Zeus'un Rahibi, halkla birlikte çıkar. Thebaili ihtiyarların korosu girer)

KORO

Ey tatlı sesi, Zeus'un!
 Zengin Delfoi'den,
 Ünlü Thebai'ye
 Nedir söyleyeceklerin?

Dertlere şifa Apollon,
 Delos'lu tanrı;
 Sinsi bir korku
 Ürpertiyor içimi, derinden,
 Seni düşündükçe, seni...

Kim bilir neler,
 Neler dönüyor başımızda...
 Söyle, ey ebedi ses,
 O gözler kamaştırın
 Umut çocuğu!

Seni çağırıyorum ilkin,
 Zeus'un kızı,
 Ölümsüz Athena, seni!
 Kız kardeşini de,
 Yurdumuzu koruyan
 Artemis'i;
 O büyük meydanda,
 Tahtında muzaffer oturan;
 Seni de, Foibos, oklarını enginlere atan!
 Yetişin, üçünüz de birden,
 Çıkın meydana!
 Korumuştunuz bir zamanlar
 Beldemizi yine sizler,
 Felaketin ateşinden;
 Yetişin bugün de yine,
 Yetişin, aman!
 Felaketler sayısız, ah!
 Bir aman vermez bela
 Çökmüş herkesin üstüne;
 Bilemiyorum çaresini
 Bu afetten kurtulmanın.
 Ünlü topraklarımızda
 Yetişmiyor artık meyveler;
 Ölüyor, doğururken, bütün analar.
 Kuş sürüleri misali,
 Thebaililer,
 Birbiri ardından,
 Bir azgın alev hızıyla,
 Atılıyor kıyısına

Karanlıklar tanrısının.
 Ve ölüyor şehit,
 Sayısız ölülerle.
 Acıyan yok,
 Serilip yatanlara,
 Birbirine ölüm saçanlara.
 Kadınlar,
 Ak saçlı analar,
 Üşüşüyorlar,
 Her yandan,
 Tapınaklara;
 Yalvara yakara,
 Ağlaya sızlaya,
 Döküyor acılarını.
 Ve yükseliyor işte,
 Yanık matem havaları
 İniltiiler arasından...
 O yabani Ares,
 Feryatlar arasında,
 Saldırıyor bize bugün,
 Kalkansız;
 Kavuruyor ortalığı,
 İnsafsız;
 Tanrım,
 Onu geri çevir de,
 Kaçsın buralardan.
 İster geniş yatağına, Amfitrite'nin,
 İster azgın dalgalarına, Trakya'nın!
 Gece sağ kalan,
 Gündüz can veriyor.
 Ey tanrılar tanrısı, Zeus!

Sen ki hükmedersin yıldırımlara,
Mahvet onu, mahvet!

Sen de, Lükaios'lu tanrı.

Sen de...

Bize yardım etmek.

Bizi korumak için,

Yağsın altın yayından,

O kudretli okların;

Savrulsun

O meşaleler:

Artemis'i aydınlatan,

Likya dağlarında dolaşırken.

Yetiş sen de, yetiş,

Ey Bakkhos,

Adını bu yurda bağışlayan!

Başı altın çelenkli,

Yüzü pembe tanrı.

Ayrıl Menades'lerden:

O başıboş dolaşanlardan,

Uğruna bayram edenlerden.

Ayrıl da, yakıcı ateşinle

Saldır o lanetliye,

Tanrıların sevmediğine!

(Koro son sözlerini söylerken Oidipus sarayından çıkar)

OİDİPUS Yalvarıyorsunuz; ben cevap vereyim size: Sözlerimi dinler, dediklerimi yaparsanız, dileğinize kavuşursunuz. Olup bitenlerden haberi olmayan bir insan sıfatıyla konuşacağım. Bir ipucu ele geçiremezsem, tek başıma bu araştırmayı başaramam. Yurttaşlarınız arasına bildiğiniz olaydan sonra karıştım. Sizlere ve bütün Kadmos evlatlarına söyleyeceklerimi dinleyin: İçinizde

Labdakos'un oğlu Laios'u öldüreni bilen varsa, emrediyorum, söylesin; cinayeti kendisi işlemiş olsa bile korkmasın, meydana çıkarılmasını beklemeden, kendini belli etsin. Canına kıyılmayacak; cezası, bu memleketten sürülüp çıkarılmak olacak. Bu cinayeti memleket dışında oturan bir yabancı işlemişse, onu da bilen varsa, susmasın: Mükâfat görür, şükranımı kazanır. Söylemez, susarsanız, içinizden biri korkuya kapılıp, arkadaşını yahut kendini ele vermek istemezse, başına gelecekleri söyleyeyim: İktidarına sahip olduğum bu memlekette oturan insanları, kim olursa olsun, o adamla konuşmaktan, onu evlerine almaktan, dualara, adaklara katılmaktan men ediyorum. Püthon Kâhini de açıkça bildirdi; ben de emrediyorum: Hepimizi kirleten bu iğrinç yaratık, bütün aile ocaklarından atılacak! Benim için, Apollon'a saygısına, gözlerinizin önünde çökmekte olan memleketimiz uğruna, emirlerimi yerine getirmenizi istiyorum. Bu temizlik, tanrı buyruğu olmasaydı bile, bu toprakların böyle iğrenç bir cinayetle kirletilmesine gönlünüz razı olamazdı. Çünkü ölen, yiğit bir insandı, hükümdarınızdı. Mademki bugün, benden önce Laios'un elinde tuttuğu iktidar mevkiindeyim, aile ocağına, karısına sahibim; mademki bahtsızlığa uğrayıp çocukları olsaydı aynı anadan doğan çocuklar bizi birbirimize bağlayacaktı; kendi öz babammış gibi, onun öcünü almak zorundayım. Polüdoros, Kadmos, Agenor kuşağından gelen Labdakos'un oğluna kıyanı bulmak için ne gerekirse yapacağım. Emirlerimi dinlemek istemeyenleri, dileirim, tanrılar, topraklarından mahsul almaktan, evlat sahibi olmaktan yoksun bıraksınlar, bizden daha korkunç belalara uğratsınlar! Bugüne kadar ortaya çıkmayan eli kanlı adama gelince, bu cinayet ister kendi ba-

şına, ister başkalarıyla birlikte işlemiş olsun, dilerim ölünceye kadar her şeyden yoksun kalmanın, sefalet içinde sürünmenin acılarıyla kıvransın! Dediklerimi yapmak isteyen Kadmos evlatlarına bütün tanrılarla birlikte Adalet Tanrısı da yardımcı olsun!

KORO BAŞI Kral! Beddua ettin; konuşmaya mecburum. Hem de açıkça konuşmaya: Ben öldürmedim, öldüreni de bilmiyorum. Onun adını vermek, bu araştırmayı emreden Foibos'a düşer.

OİDİPUS Doğru, ama hiç kimse tanrıların iradesine aykırı hareket edemez; öyle buyurmuşlar, öyle olacak.

KORO BAŞI O halde ikinci bir sözüm var.

OİDİPUS Daha başka diyeceklerin de varsa, söyle; çekinme konuşmaktan.

KORO BAŞI Kehanet sanatında Foibos kadar kuvvetli biri var: Teiresias. Ona başvurulursa, olup bitenler anlaşılabilir.

OİDİPUS Benim de aklıma geldi. Kreon'un tavsiyesi üzerine, onu buraya getirmek için hemen iki adam yolladım. Şimdiye kadar gelmemiş olmasına hayret ediyorum.

KORO BAŞI Başka bir söylenti daha var, ama eski belirsiz bir şey.

OİDİPUS Neymiş bu söylenti? Bütün söylenenleri bilmek isterim.

KORO BAŞI Laios'un yoldan geçenler tarafından öldürüldüğü söylentisi.

OİDİPUS Bunu da duydum, ama hiç kimse olayı gören birine rastlamamış.

KORO BAŞI Ne kadar pervasız olursa olsun, bu suçu işleyen kimse, senin o müthiş sözlerini duyunca muhakkak kendini belli eder.

OİDİPUS Böyle bir işi yapmaktan çekinmeyen adam, hiçbir şeyden korkmaz.

KORO BAŞI Onu bulup çıkaracak olan, işte geliyor. Tanrıdan ilham alan, insanlar arasında gerçeklerin sırrına eren kâhini bize doğru getiriyorlar.

(Yanında Oidipus'un iki adamıyla Kâhin Teiresias görünür. Çok ihtiyar, gözleri kör bir adamdır. Yardımcısı bir çocuktur)

OİDİPUS Teiresias, sen ki yerde, gökte, bilinen, bilinmeyen her şeyi sezersin, gözlerin görmediği halde, şehrin nasıl bir felakete uğradığını elbette bilirsin. Şehre yardım etmek, onu kurtarmak için senden başka kimsemiz yok. Sana gönderdiğim adamlar belki söylemişlerdir: Foibos bize cevap verdi. Laios'u öldürenleri bulup ölümle veya sürgünle cezalandırmazsak derdimizin şifası yok. Bizden hiçbir şeyi esirgeme. Kuşlara mı sorarsın, kendi kehanetlerinden mi yararlanırsın, tehlikeyi kendinden, şehirden, benden uzaklaştır. Bu cinayetin üzerimize sürdüğü lekeyi temizle. Bütün umudumuz sende. Elindeki olanakları ölçüsünde, bir insanın başkalarına yardım etmesi kadar güzel şey var mı?

TEİRESİAS Yazık, çok yazık! Bilgi, bilene zarar getirirse, ne müthiş şeydir! Bu gerçeği biliyordum, fakat aklımdan çıkmış; çıkmasaydı gelmezdim buraya.

OİDİPUS Geldiğine pişman olmuş gibisin.

TEİRESİAS Bırak da gideyim; inan ki ikimiz için de hayırlı olur.

OİDİPUS Doğru mu bu? Seni besleyip büyüten bir şehre böyle mi yardım edilir?

TEİRESİAS Kendin için çok tehlikeli olabilecek sözler söyledin. Ben senin gibi, ihtiyatsızca hareket etmemek için...

OİDİPUS Tanrılar hürmetine, bizden yüz çevirme; ne biliyorsan söyle. Hepimiz yalvarıyoruz sana.

TEİRESİAS Siz, hepiniz de aklınızı kaybetmişsiniz. Bildik-

lerimi söylemeyeceğim, çünkü kendi felaketimi, senin felaketini açığa vurmak istemiyorum.

OİDİPUS Demek biliyorsun da, söylemek istemiyorsun? Böylece bize hıyanet ettiğini, memleketini mahvettiğini anlamıyor musun?

TEİRESİAS Sana da, kendime de acı çektirmek istemiyorum. Boşuna zorlama beni; ağzımdan laf alamazsın.

OİDİPUS Böyle alçaklık olur mu? Karşında kaya olsa isyan eder. Konuşmayacaksın demek? Ben seni yola getirmesini bilirim.

TEİRESİAS Konuşmak istemediğim için öfkeleniyorsun, ağır sözler söyleyip beni inatçılıkla suçluyorsun; inatçılık asıl sende; yazık ki bunun farkında bile değilsin.

OİDİPUS Bu şehri hiçe sayan sözlerine kim öfkelenmez?

TEİRESİAS Sussam da, senden gizlemeye çalışsam da nafi. Felaketler kendiliğinden gelecek.

OİDİPUS Ne diye söylemiyorsun o halde?

TEİRESİAS Öfkeden köpürsen de söylemeyeceğim.

OİDİPUS Pekâlâ... Beni öyle sinirlendirdin ki, içimden geçenleri gizlemeyeceğim: Bu cinayeti sen tasarladın, sen gerçekleştirdin. Belki kendi elinle öldürmedin; gözlerin görseydi, o işi de senin yaptığım söyledim.

TEİRESİAS Öyle mi? O halde seni, yüksek sesle herkese verdiğin emirleri yerine getirmeye davet ediyorum. Yani bugünden itibaren hiç kimseyle, ne bu insanlarla, ne benimle konuşmayacaksın; çünkü bu memleketin yüz karası, bu memleketi kirleten eli kanlı adam sensin...

OİDİPUS Bu kadar alçakça söylenmiş sözler cezasız kalır mı sanıyorsun?

TEİRESİAS Bir şey yapamazsın bana; gerçeğin kudreti bende.

OİDİPUS Kim öğretmiş sana bu gerçeği? Kehanet sanatın mı?

TEİRESİAS Kendin öğrettin, kendin neden oldun; istemediğim halde beni konuşmak zorunda bıraktın.

OİDİPUS Konuştun da ne söyledin sanki? Tekrarla, iyice anlayayım.

TEİRESİAS Demek anlamadın? Yoksa beni kışkırtıp söyletmek mi istiyorsun?

OİDİPUS İyice anladım diyemem; bir daha söyle.

TEİRESİAS Aranan katil sensin.

OİDİPUS Bu iğrenç sözleri, cezasız kalmadan bir daha tekrarlayamazsın?

TEİRESİAS Seni çileden çıkarmak için biraz daha söyleyeyim mi?

OİDİPUS İsteddiğini söyle; etkilemez beni.

TEİRESİAS Peki öyleyse... Sen bilmeden, sana en yakın bir insanla en çirkin bir şekilde yaşıyorsun, rezaletin ne noktaya geldiğinin de farkında değilsin.

OİDİPUS Böyle pervasızca hâlâ konuşabileceğini mi sanıyorsun?

TEİRESİAS Gerçeğin bir kudreti varsa, evet.

OİDİPUS Var, ama senin için değil; ruhu da, kulakları da gözleri gibi kapalı bir kör için değil...

TEİRESİAS Sen de bahtı kara bir insansın; bana söylediklerini yakında sana da söyleyecekler.

OİDİPUS Sen, karanlıkta yaşayan bir insansın; benim gibi, başkaları gibi, aydınlığı görenlere kötülük edemezsin.

TEİRESİAS Seni mahvedecek ben değilim; sana Apollon yeter.

OİDİPUS Bu güzel buluşlar senin mi, yoksa Kreon'un mu?

TEİRESİAS Sana kötülük eden Kreon değil; sen kötülüğü kendinde ara!

OİDİPUS Güzel şey isteklerine kavuşmak, iktidarı elde tutmak, üstün bilgili olmak! Ama ne kıskançlıklar doğuyor ardından... Kendim istemeden bana bu memleketin

verdiği iktidar mevkiine, Kreon gibi dürüst, daima ve-falı bir dost göz dikmiş; el altından iş görerek, sırf para hırsıyla hareket eden bu hilekâr büyücüyü, sahte pey-gamberi, gizli oyunlar ustasını bana yollamış, beni de-virmek istiyor. Söyle bakalım şimdi: Ne zaman isabetle kehanette bulundun? O kanatlı canavar, şehrin kapıla-rını tuttuğu zaman neredeydin? Sorduğu bilmecelere sorulara verilecek, yurttaşlarını kurtaracak cevapları ne diye söylemedin? Onları her önüne gelen çözemez-di tabii; bu iş için ermiş bir kişi olmak gerekirdi! Öyle şeylerden anlamadığını açıkça ispat ettin. Ama ben, Oi-dipus, gelir gelmez, biraz düşünerek, kuşlara, tanrılara başvurmadan, o canavarın ağzını kapadım. Böyleyken beni iktidardan düşürmeye bakıyor ve Kreon'un yanın-da bir koltuk kapacağını umuyorsun. Thebai'yi bu yol-dan kurtarmayı düşünmek, korkarım, size pahalıya mal olur. Bu kadar ihtiyar olmasaydın, hıyanetinin ce-zasını çekerdin, aklın başına gelirdi.

KORO BAŞI Oidipus, bana öyle geliyor ki, sen de, Teiresi-as da, öfkeye kapılarak konuştunuz. Bu da bize bir şey kazandırmaz. Asıl mesele, tanrı buyruğunu yerine ge-tirmek.

TEİRESİAS Sen hükümdarsın, ama seninle, birbirine denk iki insan gibi konuşmak hakkını kendimde görüyo-rum. Ben, Loksias'a hizmet ediyorum; senin kölen de-ğilim. Kreon'a da kul olmam. Körlüğümü yüzüme kak-tın; nasıl bir felakete uğradığını, nerede oturduğunu, kimin yanında ömür geçirdiğini görmedikten sonra, senin o gözlerin neye yarar? Kimin oğlu olduğunu bi-liyor musun? Bu dünyada ve öbür dünyada ailen için nasıl bir leke olduğunu biliyor musun? Ananın, baba-nın korkunç adımlarla yaklaşan lanetleri seni bu mem-leketten sürüp çıkaracak. Dünyayı o kadar pembe gö-

ren gözlerin, çok geçmeden, karanlıktan başka bir şey görmeyecek. Evlenmenin sırlarını, mutlu bir yolculu-ğun seni ne uğursuz bir sahile götürdüğünü öğrendi-ğin zaman, şikâyetlerin, feryatların kim bilir nerelerde çalkalanacak, sesinin yankıları kim bilir Kithairon'da nasıl çınlayacak... Sana asıl gerçek kişiliğini tanıtacak, seni çocuklarına kardeş edecek daha bir sürü felaketten habersizsin. Böyleyken, sen yine istersen Kreon'u da, beni de, söylediklerimi de çamura batır. Kaderi seninki kadar korkunç bir yaratık, dünya üzerine gelmemiştir!

OİDİPUS Dayanılır mı böyle sözlere? Çekil karşımdan, çe-kil! Ne duruyorsun? Git buralardan!

TEİRESİAS Sen çağırdın da geldim.

OİDİPUS Bu deli saçmalarını söyleyeceğini bilseydim, se-ni çağırmazdım buraya.

TEİRESİAS Sana göre aklını kaybetmiş bir adamım, ama sana hayat veren ananla baban için akli başında bir adamdım ben.

OİDİPUS Anamla babam mı dedin? Dur, gitme! Kimin oğ-luyum söyle!

TEİRESİAS Doğduğun gün öldün.

OİDİPUS Belirsiz sözler bunlar.

TEİRESİAS Bilmecce çözmekte usta değil misin?

OİDİPUS O benim en büyük kuvvetim; dil uzatmaya kal-kışma.

TEİRESİAS İşte, o büyük kuvvet dediğin, asıl felaketinin kaynağı.

OİDİPUS Ben bu memleketi kurtardım ya, bana yeter.

TEİRESİAS Gidiyorum öyleyse. (Çocuğa) Götür beni, yav-rum.

OİDİPUS Evet, götürsün; durma burada artık, çünkü sab-rımı tüketiyorsun.

TEİRESİAS Gideceğim, ama gitmeden, sana niçin buraya

geldiğimi söyleyeceğim. Korkum yok senden, çünkü bir şey yapamazsın bana. Dinle, bak sana neler diyeceğim: Emirler vererek, tehditler savurarak Laios'un karnına giren adamı arıyorsun. Burada bu adam... Onu yabancı sanıyorlar; çok geçmeden, Thebai'de doğduğu anlaşılacak. Sevinmeyecek bunu öğrendiğine. Gözleri görürken kör olacak; zenginken fakir düşecek ve bir değneğe dayanarak, yabancı diyarlarda dolaşacak. Dahası var: Çocuklarının hem babası, hem kardeşi; onu doğuran anasının hem kocası, hem oğlu olduğu; babasının karısından çocukları doğduğu, babasını öldürdüğü meydana çıkacak. Şimdi, gir sarayına da, düşün. Dediklerim çıkmazsa, benim kehanet sanatından hiç anlamadığımı ilan edersin.

(Çıkar.

Oidipus, sarayına girer)

KORO

Kim bu, elini kana boyayan,
Delfoi'deki kutsal kayadan,
Zorlu bir suçla suçlandırılan?

Zamanı kaçmasının.

Fırtına gibi azgın

Bir kısırak süratiyle...

Zeus'un oğlu Apollon,
Peşine düştü şimdiden,
Ateşi, yıldırımlarıyla;

Avını hiç kaçırmayan
İntikam perileri de
Kovalıyorlar ardından.

Başı karlı Parnassos'tan
Yükseliyor tanrısal ses:
Peşine düşecek herkes!

O şimdi bir boğa gibi,
Dolaşıyor başıboş,
Vahşi ormanda,

Mağaralarda,
Kayalıklarda,
Yapayalnız, zavallı;
Çabalyor kurtulmaya
Kara alınyazısından...

Perişan etti aklımı
O hikmete ermiş kâhin.
İnanmak elimde değil,

Yalanlamak da, doğrusu...
Şaşırdım diyeceğimi;
Bocalamaktayım artık,
Kuşkuların rüzgârında...

Gizli savaş vardı, demek,
Labdakos evlatlarıyla
Oidipus arasında.

Ne geçmişte, ne de bugün,
Duymadım bir tek kötü söz,
Ününü gölgeleyecek;

Nasıl olur da ben şimdi,
Labdakoslar hesabına,
Ahrım intikamını,
Belirsiz bir cinayetin?

Şüphesiz,
İnsan kaderini bilen,
Her şeyi sezebilen,
Zeus'la Apollon ancak;

Bir kâhin çıkıp da,
Fâniler arasından,
Kehanetler savurursa,
İnanmam dediklerine...

Hayır, ispatsız, delilsiz,
Birlik olamam, şüphesiz,
Onu suçlu sayanlarla;

Şunu unutmamak gerek:
Aklıyla, sevgisiyle,
O kurtardı şehri, gerçek,
Karşısına dikilerek
O kanatlı canavarın.

(Kreon girer. Çok heyecanlıdır)

KREON Yurttaşlarım, kralımız Oidipus'un hakkımda müthiş iftiralarda bulunduğunu öğrendim. Dayanamadım, koştum geldim. Eğer, böyle felakete uğradığımız bir zamanda, hareketlerimle, sözlerimle kendisine kötülük ettiğimi sanıyorsa, bu kadar ağır iftira altında ezilerek yaşamak istemem. Bir şey demem, önemsiz bir suç olsa; beni öyle bir suçla lekeliyor ki, bu şehirde sizlerin, yakınlarımlarımın gözünde alçak bir adam olmak tehlikesine düşüyorum.

KORO BAŞI Sinirlendi, düşünmeden söyledi.

KREON Nasıl olur da, Oidipus, benim kâhini kandırdığımı, ona yalanlar söylettiğimi iddia eder?

KORO BAŞI Evet, öyle söyledi, ama ne diye söyledi, bilemiyorum.

KREON Peki aklı, muhakemesi yerinde olarak, nasıl böyle şeyler söyler?

KORO BAŞI Onu bilemem. İşlerine karışmam büyüklerin. İşte kendisi de saraydan çıkıyor.

(Oidipus hızla girer)

OİDİPUS Ne arıyorsun burada? Açıkça canıma kıymak istiyorsun, tahtıma göz dikiyorsun, bir de kalkıp pervasızca saraya geliyorsun... Tanrılar hürmetine, söyle: Böyle şeylere kalkışmak için, herhalde beni ahmak, korkak bir adam sandın. Belki de, çevirdiğin dolapların, farkına varamayacağımı, farkına varsam da seni cezasız bırakacağımı umuyordun. Ahmaklık asıl sende; millet arkanda değilken, sevenlerin yokken, nasıl ele geçirirsin iktidarı? İktidar parayla, halkın rızasıyla elde edilir.

KREON Sen konuştun; şimdi sıra bende. Beni dinler, hükümünü verirsin.

OİDİPUS Söz söylemekte ustasın. Seni dinlemeye niyetim yok, çünkü çok tehlikeli bir düşmansın.

KREON Hele söyleyeceklerimi bir dinle.

OİDİPUS Biliyorum; suçsuz olduğumu ispata çalışacaksın.

KREON Böyle inatçılıktan bir fayda gelir sanıyorsan, yanılıyorsun.

OİDİPUS Sen de, akrabasına hıyanet edenin cezasız kalacağını sanıyorsan, yanılıyorsun.

KREON Çok doğru. Ama sana ne kötülük ettiğimi söylemelisin.

OİDİPUS O kendini beğenmiş kâhini buraya çağıralım diyen, sen değil misin?

KREON Evet, şimdi de aynı fikirdeyim.

OİDİPUS Peki, kralınız Laios...

KREON Ne yapmış Laios? Anlayamıyorum ne demek istediğini?

OİDİPUS ...öldürüleli, ortadan kaybolalı, ne kadar zaman geçti?

KREON Aylar, yıllar geçti.

OİDİPUS Bu adam, o zaman da kâhinlik ediyor muydu?

KREON Evet. O zaman da saygı gören, bilgili, tanınmış bir

kâhindi.

OİDİPUS O sıralarda benden söz etti mi?

KREON Hayır. Hiç duymadım adını ağzından.

OİDİPUS Bu ölüm olayı üzerine hiç araştırma yapmadınız mı?

KREON Yaptık elbette, ama bir şey bulamadık.

OİDİPUS Peki, o kerametler kumkuması adaminız, bugün söylediklerini o zaman ne diye söylemedi?

KREON Orasını bilemem; bilmeyince de susarım.

OİDİPUS Sen çok şey biliyorsun...

KREON Bilsem söylerim.

OİDİPUS Seninle anlaşmamış olsaydı, kâhin beni Laios'un ölümünden sorumlu tutamazdı.

KREON Öyle söylemiş olabilir; ama doğru mu, yanlış mı, bunu sen daha iyi bilirsin. Beni sorguya çekiyorsun; benim de sana soracaklarım var.

OİDİPUS Sor, kralı benim öldürdüğümü iddia edecek değilsin ya!

KREON Soruyorum: Sen, benim kız kardeşimle evlenmedin mi?

OİDİPUS Evlenmedim diyemem.

KREON Senin gibi, o da bu ülkeye hükmetmiyor mu?

OİDİPUS Her istediğini yapıyorum.

KREON İkiniz de bana birtakım haklar tanımıyor musunuz?

OİDİPUS İşte bundan faydalanıp bize hıyanet ediyorsun.

KREON İyi düşünürsen, öyle şey yapmayacağımı anlarsın. Benim de birtakım haklarım olduktan sonra, iktidar mevkiinin yükünü, rahatıma tercih eder miyim hiç? Kral gibi yaşamak, benim için kral olmaktan daha iyi. Her akıllı insan böyle düşünür. Bugün, çekinmeden, senden ne istesem elde ediyorum. Kral olsaydım, yapmazdım her istediğimi. Böyle sıkıntısız, rahat rahat ya-

şarken krallığı neyleyim? Gördüğüm sevgi ve saygıdan başka şeyler isteyecek kadar akılsız değilim. Bugün herkesle selamlaşıyorum; senden bir isteği olanlar bana başvuruyorlar, çünkü sözlerime değer verdiğini biliyorlar. Böyle bir durumda sana hıyanet etmek budalalık değil de nedir? Hem, bunu aklımdan bile geçirmem. Bana yardım etmek isteseler bile, girişmem böyle işlere. İspatını istiyorsan, git Delfoi'ye, tanrının cevabını doğru olarak getirip getirmediğimi anla. Sonra, benim sana karşı kâhinle birlik olduğumu ispat edersen, cezam ölüm olsun. Bu cezaya çarpılmamı seninle birlikte ben de isterim o zaman. Beni dinlemeden, birtakım kuruntulara kapılıp, beni suçlamaya kalkışma; iyice düşünüp taşınmadan, iyilere kötü, kötülere iyi demek, adil olmaz. Sadık bir dostu reddetmek, bence kendi kendimizi hayatın en kutsal bildiğimiz bir parçasından yoksun bırakmaktır. Zamanla bunları anlarsın elbette. Çünkü güvenilir insan zamanla anlaşılır; hainin foyası bir günde çıkar meydana...

KORO BAŞI Kral, yanılmaktan çekinen insan, onun bu sözlerini beğenir. Çabuk hüküm veren yanılabilir.

OİDİPUS Bir hain, gizlice bana tuzak kurmakta acele ederse, benim de vakit geçirmeden, kendimi korumam gerekir. Aldırmayıp beklersem, tasarladıklarını gerçekleştirir, beni mahveder.

KREON Peki, nedir yapmak istediğin? Beni bu memleketten sürüp çıkarmak mı?

OİDİPUS Hayır; sürülmeni değil, ölmeni istiyorum.

KREON Bu düşmanlığın nedenini açıklamak zorundasın.

OİDİPUS Demek bana karşı gelmek, sözümü dinlemek istemiyorsun?

KREON Evet, çünkü mantığa sığmaz bu.

OİDİPUS Kendimi korumak zorundayım.

KREON Beni de korumalısın.
 OİDİPUS Ama sen hain bir adamsın!
 KREON İspat et.
 OİDİPUS Ben kralım, uyacaksın emrime.
 KREON Adaletsiz krala boyun eğilmez.
 OİDİPUS Ey Thebai, Thebai!
 KREON Bu şehir yalnız senin değil.
 KORO BAŞI Büyüklerimiz, durun! Bakın, tam zamanında, İokaste sarayından çıkıyor. Aranızdaki anlaşmazlığın giderilmesine o yardım edebilir.
(İokaste girer)
 İOKASTE Ne var, böyle boş yere ağız kavgası edecek? Memleket ağır felaket içindeyken, kişisel kırgınlıklar yüzünden birbirinize düşmek yakışır mı size? Haydi, Oidipus, saraya gir; sen de Kreon, evine git. Hiç yoktan mesele çıkarmayın.
 KREON Kardeşim, çok garip, ama kocan Oidipus aklına koymuş: Beni ya baba yurdundan edecek, ya öldürtecek.
 OİDİPUS Evet öyle. Beni öldürmek için düzen kurmuş; yakkaladım.
 KREON Eğer böyle bir şeye kalkışmışsam, tanrılar beni kahretsin, canımı alsın!
 İOKASTE Oidipus, tanrılarını seviyorsan, ettiği büyük yemine, bana, burada bulunanlara saygın varsa, sözlerine inan.
 KORO BAŞI Yalvarırım, efendimiz; iyilikle ricasını kabul et.
 OİDİPUS Neye dayanarak kabul edeceğim?
 KORO BAŞI Çocuk değil o sözleri söyleyen; tanrının adını anmakla da büsbütün büyüdü.
 OİDİPUS Böyle söylemekle benden ne istediğini biliyor musun?

KORO BAŞI Biliyorum.
 OİDİPUS Açıkla öyleyse.
 KORO BAŞI Ettiği büyük yeminin günahı altına giren sana en yakın bir insanı, sırf şüphe üzerine suçlu sayıp lekelemekten vazgeç.
 OİDİPUS Böyle söylemek, ölmemi veya kovulmamı istemektir.
 KORO BAŞI Ulu Tanrı Helios şahidim olsun ki, hayır! Akıldan böyle şey geçirdimse, tanrılarının, yakınlarımların lanetleri üzerime yağsın; en korkunç işkenceler içinde öleyim! Yeter çektiğimiz acılar, aranızdaki kavgalarla bize yeni acılar çektirmeyin.
 OİDİPUS Öleceğimi yahut da Thebai'den zorla, şerefsizce atılacağımı bile bile, dediğinizi yapıyorum: Buradan defolup gitsin. Onun sözleri değil, senin sözlerin dokundu bana. Ama nereye giderse gitsin, nerede olursa olsun, ondan nefret ettiğimi unutmasın!
 KREON İstemeye istemeye razı olduğun belli. Ama öfken geçtikten sonra, pişmanlık duyacaksın. Senin yaratılışındaki insanlar, kendi kendilerini kahrederler; bu da onların cezasıdır.
 OİDİPUS Beni rahat bırakmayacak mısınız? Defolup gitmeyecek misin?
 KREON Gideceğim. Sen beni anlamadın, ama burada bulunanlar benim nasıl bir insan olduğumu bilirler.
(Kreon uzaklaşır)
 KORO BAŞI Kraliçe!.. Oidipus'u hemen sarayına götürmelisin.
 İOKASTE Götüreceğim, ama ne olup bittiğini de bilmeliyim.
 KORO BAŞI Yanlış anlaşılacak sözler, birtakım şüphelere yol açtı. Yersiz de olsa, şüphe insanı yaralar.
 İOKASTE İkisi de kabahatli o halde?

KORO BAŞI Evet.

İOKASTE Neler söylediler birbirlerine?

KORO BAŞI Memleket yeteri kadar acı çekiyor, bu kavga-yı bittiği yerde bıraksak iyi olur.

OİDİPUS Görüyorsun ya, ne kadar iyi niyetli olursan ol, hakkımı korumuyorsun, bana bağlılığın da zayıflıyor.

KORO BAŞI Efendimiz, kaç defa tekrarladım: Yurdumu-zu belalardan kurtaran senin gibi bir insana bağlı kal-mamak çılgınlıktır. Elinden gelirse, bugün de bize yol göster.

İOKASTE Bu kadar öfkelenmenin nedeni ne, Oidipus?

OİDİPUS Söyleyeyim sana nedenini; seni onlardan daha çok sayarım. Olanlar, Kreon'un yüzünden oldu. Beni devirmeye kalktı.

İOKASTE Anlat, anlat ki, ondan şüphe etmekte haklı olup olmadığını açıkça anlaşılın.

OİDİPUS Laios'u benim öldürdüğümü iddia ediyor.

İOKASTE Nerden biliyor bunu? Kimden öğrenmiş?

OİDİPUS Buraya alçak ruhlu bir kâhini yolladı, kendisi söylemiyor, ona söyletiyor.

İOKASTE Boşuna üzme kendini, beni dinle. Bil ki hiçbir insan, kehanetten anlamaz. Bunu sana birkaç kelimeyle ispat edeceğim: Laios, günün birinde bir haber aldı; bu haberi Foibos değil, ona rahipleri verdi. Bir çocuğumuz olacağı, bu çocuğun da babası kralı öldüreceğini bildirmişti. Herkes biliyor ki, kralı bir yol kavşağında haydutlar öldürdü. Doğduktan üç gün sonra Laios çocuğun ayaklarını bağlamış, onu ıssız bir dağ başına atmıştı. Böylelikle, Apollo'nun haber verdiği felaket gerçekleşmedi. Laios korktuğuna uğramadı: Oğlunun eliyle ölmedi. Kehanetlerin de bir değeri olmadığı anlaşıldı. Boşuna üzme kendini; kullarına bir buyruğu olduğu zaman, tanrının aracılara ihtiyacı yoktur; işini

kendi görür.

OİDİPUS Anlattıkların çok kuşkulandırdı beni, aklımı perişan etti.

İOKASTE Ne var ki anlattıklarımında?

OİDİPUS Yanılmıyorsam, Laios'un bir yol kavşağında öldürüldüğünü söyledin?

İOKASTE O zaman da öyle dediler, bugün de öyle diyorlar.

OİDİPUS Nerede bu, Laios'un öldürüldüğü yer?

İOKASTE Fokis'te, Daulis ile Delfoi'den gelen yolların birleştiği yerde.

OİDİPUS Ne zaman duyuldu bu hadise?

İOKASTE Sen bu ülkeye kral olmadan biraz önce.

OİDİPUS Ey Zeus! Beni böyle mi mahvedecektin?

İOKASTE Ne var, seni böyle birden telaşa, korkuya düşürecek?

OİDİPUS Artık bana bir şey sorma. Laios'tan bahset bana. Nasıldı görünüşü, kaç yaşlarındaydı?

İOKASTE Uzun boyluydu, saçları ağarmaya başlamıştı, biraz da sana benzerdi.

OİDİPUS Eyvah! Korkarım, biraz önce, bilmeden kendime lanetler yağdırdım.

İOKASTE Neler söylüyorsun, Oidipus? Yüzüne bakamıyorum.

OİDİPUS Korkuyorum, kâhinin dedikleri çıkacak diye korkuyorum. Artık her şeyin anlaşılması için, bir noktayı daha aydınlatmanı isteyeceğim.

İOKASTE Benim de içimi korku aldı, ama ne sorarsan cevap vereceğim.

OİDİPUS Yanında sadece birkaç kişi mi vardı, yoksa her hükümdar gibi, kalabalık muhafızlarla mı yola çıkmıştı?

İOKASTE Beş kişiydiler; içlerinden biri kralın habercisiydi-

di. Arabayı Laios sürüyordu.

OİDİPUS Anlaşıyor her şey şimdi... Kimden öğrendin bütün bunları?

İOKASTE Kaçıp kurtulan köleden.

OİDİPUS Şimdi burada mı bu adam?

İOKASTE Hayır. Buraya dönüp de seni ölen kralın yerine geçmiş görünce, bana geldi, yalvardı. Hayatını çobanlıkla geçirmek, görmeye dayanamadığı bir şehirden uzaklarda yaşamak istediğini söyledi. Ben de razı oldum, çünkü istediğinden fazlasına hak kazanmış bir insandı.

OİDİPUS En kısa zamanda buraya gelebilir mi?

İOKASTE Gelebilir, ama ne diye istiyorsun gelmesini?

OİDİPUS Bu kadar konuştuktan sonra, onu ne diye görmek istediğimi anlarsın artık.

İOKASTE Kolay buraya gelmesi; yalnız, üzerinde neden bu kadar durduğunu anlamak da hakkındır sanırım.

OİDİPUS Söyleyeyim sana, çünkü başka umudum kalmadı. Hem, bu durumda, senden başka kime açılabilirim? - Babam, Korinthos'lu Polybos, anam da Doris'li Merope'dir. O memlekette çok sevilen, sayılan bir insandım. Bir gün, çok canımı sıkan bir olay oldu. Bir ziyafette, şarabı fazla kaçıran bir davetli, bana "uydurma evlat" dedi. Bu çok ağrıma gitti. O gün, zor tuttutum kendimi. Ertesi gün, anamla babamı buldum, olayı anlattım. Çok üzüldüler; benim de içim biraz rahat eder gibi oldu, fakat o söz aklımdan çıkmıyordu bir türlü; içime işlemişti. Annemle babama haber vermeden Delfoi'ye, tapınağa gittim. Tanrı, sorduğuma cevap vermek istemedi, beni geri çevirdi. Yalnız, oradan ayrılmadan önce, Foibos, korkunç felaketlere uğrayacağımı; anamla evleneceğimi, ondan çocuklarım olacağını, bana hayat veren babamı öldüreceğimi söyledi. Bunun üzerine,

başımı alıp Korinthos'tan çıkmaya, tanrının haber verdiği felaketlerden uzak kalacağımı sandığım bir yere gitmeye karar verdim. Yürüye yürüye, Laios'un öldürüldüğünü söylediğin yere geldim. Sana her şeyi anlatacağım İokaste: Üç yolun birbirine kavuştuğu yere yaklaştığım sırada, karşıdan atlı bir arabada, demin tarif ettiğin insana benzeyen biriyle, arabanın önünde giden bir kılavuzun geldiklerini gördüm. Kılavuz da, arabadaki ihtiyar da, sert bir sesle, bana yoldan çekilmem için bağırdılar. Kızdım, beni yoldan atmak isteyen arabacıya vurdum. Bunun üzerine ihtiyar, arabasının yanından geçeceğim sırada, elindeki kırbaçla başıma vurdu. Bu ona pek pahalıya mal oldu: Elimdeki sopayı ben de onun başına indirdim; ihtiyar, arabanın içine yuvarlandı, oradan da yere düştü. Hepsini de öldürdüm... Bu tanımadığım adam, Laios ise, dünyada ben-den daha bahtsız, tanrıların lanetine, hismine uğramış bir insan var mıdır? Hiçbir yabancı, hiçbir yurttaş beni evine alamaz, benimle konuşamaz artık. Her yerden kovulup atılmam gerek. Ne acıdır ki, başıma lanetler yağdıran kendim oldum. Kara bahtlı, lanetli doğmuşum dünyaya. Kaderimde neler varmış! Doğup büyüdüğüm memleketten çıkıp gitmek; annemle evlenmek, bana hayat veren, beni yetiştiren babam Polübos'u öldürmek korkusuyla anamla babamı bir daha görememek; yurdumun topraklarına ayak basamamak... İnsafsız bir tanrı musallat olmuş başıma, beni felaketlere sürüklüyor. Ulu tanrılar, bana o günü göstermeyin! O büyük bela gelip çatmadan, insanların arasından kaybolup gideyim!

KORO BAŞI Anlattıkların, doğrusu beni de kuşkulandırıyor. Ama olayı göreni dinlemeden umudunu yitirme.

OİDİPUS Bütün umudum o çobanda, onu bekliyorum.

İOKASTE Ne umuyorsun ondan?

OİDİPUS Söyleyecekleri senin anlattıklarına uyarsa, artık hiçbir şeyden korkmam.

İOKASTE O kadar önemli bir şey mi söyledim sana?

OİDİPUS Bana dedin ki, çobanın iddiasına göre, Laios'u haydutlar öldürmüş. Yine böyle söylerse, onu öldürmediğim anlaşılır. Çünkü bir adam, birkaç adam demek değildir. Aksine, bir kişi üzerinde durursa, benden başka birini aramaya gerek kalmaz.

İOKASTE İnan ki böyle söyledi. Aksini de iddia edemez artık; bunu yalnız ben değil, bütün memleket duydu. Dediklerini değiştirse bile, Laios'un, önceden bildirildiği şekilde öldürüldüğünü hiçbir zaman ispat edemez, çünkü Loksias onu benden doğacak bir çocuğun öldüreceğini haber vermişti. O zavallı çocuğun da babasını öldürmesi imkânsızdı, çünkü kendisi daha önce ölmüştü. Kehanetlere inanmam artık.

OİDİPUS Hakkın var, ama sen yine birini gönder, çobanı bulup buraya getirsin. Unutma bunu.

İOKASTE Şimdi birini gönderirim. Biz de gidelim artık. Sen ne istersen ben onu yaparım.

(Birlikte saraya girerler)

KORO

Ahh, yardım etseler de tanrılar,
Bütün sözlerim, hareketlerim
Kavuşsa kutsal berraklığına
O yüksek kanunların!
Ölümlü kafalarda değil!

Olimpos'ta doğan;
Dalmak, unutmak bilmeyen,
Yıpranıp eskimeyen,
Canlı kalan kanunlar...
Kibrin, azametinin çocuğu: Zalim;

Taşkınca beslenip büyüdükçe,
Görür kendini yükseklerde,
Bilmeden akıbetini, gafil;
Düşer derin uçurlara.

Oysa ki savaş sırası şimdi,
Gevşetmeye gelmeyen bir savaş,
Şehri tutup kaldırmak için,
Gönlümün dileği bu, tanrılardan...

Manasız bir azametle,
Ne söylese, ne yapsa,
Kendi bildiğine giden,
Adaletten çekinmeyen,
Tanrı saygısı bilmeyen
Çarpılacaktır elbette
Hak ettiği akıbet.

Böylesine kötülükler
Kimi çıkarmaz çileden?

İtibar görürse artık

Böyle ahlak anlayışı;
Değer mi, gerçekten, bilmem,
Korolar düzenlemek?

Ey tanrılar tanrısı Zeus!

Adına layıksan,
Bu âleme hükmediyorsan,
Olup bitenler kaçmaz elbette
Gözünden, ebedî kudretinden.

Değer verilmiyor artık tanrı sözüne,
Laios hakkındaki vahiylerle,
Kutlanmıyor artık Apollon,
Hiçbir yerde;

Kalmadı tanrılara saygı, yazık!

(Yanında nedimeleriyle İokaste girer)

İOKASTE Ülkemizin büyükleri: Ellerimdeki bu dalları, kokuları, tanrılarımızın sunaklarına getiriyorum. Oidipus, boş yere kuşkuya kapılıyor, korkuyor. Soğukkanlılıkla eski kehanetlere bakıp, yenilerinin bir değeri olmayacağını anlamıyor. Kendisini sarsabilecek her söze kulak veriyor, benim dediklerimi dinlemiyor. Ben de, sana başvuruyorum, ey Apollon, bize en yakın olan Lükaios'lu tanrı! Sana dileklerimizi getiriyorum; dertlerimizin şifasını ver! Batmak üzere olan bir geminin kaptanı gibi, Oidipus'un şaşkına döndüğünü görerek ürperiyoruz.

(Korinthoslu Haberci gelir)

HABERCİ Yabancılar!.. Bana Oidipus'un sarayını gösterir misiniz? Kralın nerede olduğunu biliyorsanız söyleyin.

KORO BAŞI İşte sarayı; kendisi de içerde, yabancı. Bu gördüğün kadın, çocuklarının anası...

HABERCİ Kralın örnek eşine mutluluk dilerim. Daima mutlu insanlar arasında yaşamasını isterim.

İOKASTE Benim dileğim de bu senin için. Güzel sözlerle buna layıksın. Bize bir haberin var mı?

HABERCİ Ailen için, kocan için iyi haberlerim var, kraliçe.

İOKASTE Nereden geliyorsun, getirdiğin haber ne?

HABERCİ Korinthos'tan geliyorum. Getirdiğim haber seni sevindirecek, belki de üzecek.

İOKASTE Demek hem sevindirici, hem üzücü? Bu nasıl haber böyle?

HABERCİ Korinthos'ta dolaşan söylentilere göre, halk Oidipus'u kral yapmak istiyormuş.

İOKASTE İhtiyar Polübos tahtında değil mi?

HABERCİ Hayır, o artık mezarında.

İOKASTE Demek Polyübos öldü?

HABERCİ Doğru söylemiyorsam tanrı canımı alsın!

İOKASTE Koş kadın, efendine haber ver. Ey o kehanetler

nerdesiniz şimdi? Vaktiyle Oidipus, babasını öldürmek korkusuyla memleketinden çıkıp gitmişti. Bugün kendi kaderiyle ölmüş bulunuyor, oğlunun eliyle değil!

(Oidipus gelir)

OİDİPUS Beni niye çağırdın, İokaste?

İOKASTE Bu adamı dinle, büyük kehanetlerin ne olduğunu anla.

OİDİPUS Kim bu adam? Ne söylemeye gelmiş bana?

İOKASTE Korinthos'tan geliyor, baban Polübos'un ölüm haberini getiriyor.

OİDİPUS Öyle mi, yabancı? Sen söyle bakalım.

HABERCİ Polübos bu dünyadan göçtü.

OİDİPUS Suikasta mı uğradı, yoksa bir hastalıktan mı öldü?

HABERCİ Ufak bir sarsıntı yaşlı insanları yatağa düşürür.

OİDİPUS Anlıyorum; zavallı babam hastalıktan öldü.

HABERCİ Artık çok ihtiyarlamıştı.

OİDİPUS Delfoi'deki kâhinden, tepemizde bağrışan kuşlardan kim haber sorar artık? Onlara bakarsan, babamı öldürecektim; babam Korinthos'ta öldü, işte ben buradayım. Elim hiçbir kılıca değmedi. Belki ben yanında olmadığım için acısından ölmüştür! Böylelikle de ölmüne ben neden olmuşumdur. Gerçek şu ki, Polübos, o değersiz kehanetleri kendisiyle birlikte öteki dünyaya götürdü.

İOKASTE Ben sana ne zamandır söylemiyor muydum?

OİDİPUS Doğru, ama korku aklımı başımdan aldı.

İOKASTE Artık öyle şeyleri aklından çıkar.

OİDİPUS Ama, anamla evlenmek tehlikesi kaybolmuş değil!

İOKASTE Durmadan işkence mi edeceksin kendine? Kaderin oyuncağı olan insan, ne bilir başına gelecekleri? En iyisi, kadere razı olmak... Ananla evlenmek tehlike-

si seni ürkütmemeli; rüyalarında analarıyla yatakta yattıklarını görenler çoktur. Böyle şeyleri hiç aklına getirmeyen insan, hayata kolayca dayanabilir.

OİDİPUS Anam sağ olmasaydı, doğru düşünüyorsun dedim, ama o yaşadıkça içimden korku gitmeyecek.

İOKASTE Babanın mezarda olması seni büyük bir sıkıntıdan kurtarmıyor mu?

OİDİPUS Kurtarıyor, ama ne de olsa sağ kalan bir kadın var; ondan korkuyorum.

HABERCİ Kim bu, seni o kadar korkutan kadın?

OİDİPUS Polübos'un karısı Merope, ihtiyar.

HABERCİ Ne diye korkuyorsun ondan?

OİDİPUS Beni korkutan, tanrıların yolladıkları korkunç bir haber, yabancı.

HABERCİ Bu haberin ne olduğunu söyleyebilir misin? Ama belki de, öğrenilmesini istemezsin.

OİDİPUS Söylenmeyecek bir şey değil: Loksias, günün birinde anamla evleneceğimi, kendi elimle babamın kanına gireceğimi haber verdi. Bu yüzden, uzun zamandır Korinthos'dan uzak yaşadım. İyi etmişim, ama anadan, babadan ayrı düşmek de çok acı şey doğrusu!

HABERCİ Demek bu yüzden uzakta yaşadın?

OİDİPUS Evet ihtiyar, baba katili olmak istemiyordum.

HABERCİ Sayın Kral, seni daha önce bu korkudan kurtarmadığıma üzülüyorum. Ben buraya sana bir faydam dokunur diye geldim.

OİDİPUS Bu hizmetin elbette karşılığım göreceksin.

HABERCİ Doğrusunu istersen, buraya gelirken aklımdan geçirmedim değil; sen Korinthos'a döndükten sonra beni unutmazsın diye düşündüm.

OİDİPUS Ben hiçbir zaman baba yurduna ayak basacak değilim!

HABERCİ Oğlum, ne kadar yanıldığın açıkça anlaşılıyor

şimdi.

OİDİPUS Neden böyle söylüyorsun, ihtiyar? Tanrılar aşkına, açık konuş!

HABERCİ Seni memleketine dönmekten alıkoyan nedenler bunlarsa...

OİDİPUS Foibos'un dediği çıkacak diye korkuyorum.

HABERCİ Ananla babana karşı suç işlemekten korkuyorsun, değil mi?

OİDİPUS Evet ihtiyar, bütün korkularımın kaynağı bu işte.

HABERCİ Boş yere korkuya kapıldığını bilmiyorsun öyleyse.

OİDİPUS Boş yere olur mu hiç? Onlar benim anamla babam değil mi?

HABERCİ Hayır, sen Polübos'un kanından değilsin.

OİDİPUS Ne dedin? Polübos benim babam değil mi?

HABERCİ Bana baba diyebilirsen, ona da dersin.

OİDİPUS Senin gibi yabancı bir adam, babamla bir olur mu hiç?

HABERCİ Sen benim oğlum olmadığın gibi, onun da oğlu değilsin.

OİDİPUS Öyleyse niçin bana "oğlum" diyordu?

HABERCİ Şunu bilesin ki, seni vaktiyle ona ben vermiştim.

OİDİPUS Başkasının çocuğunu o kadar nasıl sever?

HABERCİ O zaman çocuğu yoktu da ondan.

OİDİPUS Sen beni bir başkasından mı almıştın, yoksa kendin mi bulmuştun?

HABERCİ Seni Kithairon'un ormanlık, kuytu bir yerinde bulmuştum.

OİDİPUS Ne diye dolaşıyordun oralarda?

HABERCİ Dağlarda sürülerimi otlatıyordum.

OİDİPUS Demek çobanlık ediyordun?

HABERCİ İşte o günlerde seni ben kurtardım, yavrum!
 OİDİPUS Ne haldeydim beni bulduğun zaman?
 HABERCİ Ne halde olduğunu ayakların dile gelip de söylese!
 OİDİPUS O eski acıyı ne diye hatırlatıyorsun bana?
 HABERCİ Bağlarını çözdüm; ayaklarının uçları delinmişti.
 OİDİPUS Daha kundakta çocukken işkence başlamıştı!
 HABERCİ Oidipus adını da, o eski acıdan aldın.
 OİDİPUS Tanrılar aşkına, söyle! Anam mı, yoksa babam mı verdi bu adı bana?
 HABERCİ Bilmiyorum. Seni bana veren, bunu benden daha iyi bilir.
 OİDİPUS Öyleyse sen beni başkasından aldın, kendin bulmadın.
 HABERCİ Evet, seni bana benim gibi çobanlık eden biri verdi.
 OİDİPUS Bu çobanın kim olduğunu söyleyebilir misin?
 HABERCİ Laios'un kölelerinden biriymiş.
 OİDİPUS Bu ülkenin eski kralı Laios'un mu?
 HABERCİ Evet, onun çobanlarından biri.
 OİDİPUS Sağ mı bu adam? Görebilir miyim onu?
 HABERCİ Sizler bu memleketin yerlilerisiniz, onu benden daha iyi tanırırsınız.
 OİDİPUS Aranızda bu adamın sözünü ettiği çobanı, burarlarda yahut köylerde görmüş olan, onu tanıyabilecek biri var mı?
 KORO BAŞI Bence, demin görmek istediğin köylü bu adamdır. Ama İokaste bunu herkesten iyi bilir.
 OİDİPUS Kraliçe, biraz önce buraya gelmesini istediğimiz adam, bu çoban olmasın?
 İOKASTE Hangi adam? Sen onun dediğine bakma, böyle boş sözleri unutmaya çalış.
 OİDİPUS Olmaz, ortada böyle deliller varken, kimin oğlu

olduğum gizli kalamaz.
 İOKASTE Yaşamak istiyorsan tanrılar hakkı için, vazgeç bu araştırmadan! Çektiklerim bana yeter.
 OİDİPUS Korkma, üç kuşak öncesine çıkan bir köle kanından olduğum anlaşılabilir, bir şey kaybetmezsin onurundan!
 İOKASTE Yalvarırım beni dinle, öğrenmeye kalkma bunu!
 OİDİPUS Hiçbir şey vazgeçiremez beni bundan; gerçeği öğreneceğim.
 İOKASTE Sen benim sözümü dinle, en iyi yolu gösteriyorum sana.
 OİDİPUS Bıktım artık öğütlerinden!
 İOKASTE Kim olduğunu hiç bilmesen iyi olur.
 OİDİPUS Bana bu çobanı getirecek misiniz?
 (Kölelerden biri çobanı aramaya gider)
 Bırakın bu kadını, soyluluğuyla övünsün!
 İOKASTE Ahh, kara bahtlı! Artık sana bundan başka verilecek bir ad bulamıyorum. Bundan sonra ağızından başka bir ad duyamazsın!
 (Saraya girer)
 KORO BAŞI Neden Oidipus, neden bu kadın, büyük bir umutsuzluk içinde, ansızın böyle çıkıp gitti? İçerde derin bir sessizlik var, büyük bir felaket kopacak diye korkuyorum.
 OİDİPUS Koparsa kopsun! Soyum ne kadar aşağılık olursa olsun, bunu bilmek istiyorum. Kadınlar, kendilerini beğenmiş yaratıklar. Belirsiz bir soydan olduğuma üzülmüyor herhalde. Kaderin çocuğu olmakla övünürüm, bundan da bir utanç duymam. Kader benim anam. Geçen yıllar beni bazen alçalttı, bazen yükseltti. Nasıl doğmuşsam öyle kalacağım, kimin çocuğu olduğumu da elbette öğreneceğim!

KORO

Kehanetten anlıyorsam,
Gerçeği sezebiliyorsam,
Ey Kithairon!
Ant içerim üzerine

Olimpos'un:

Yarıdan tezi yok;
Yarın ayın on dördü,
Seni anacağız birlikte!
Çünkü Oidipus,
Memleketlindi senin;
Onu besledin,
Babalık ettin ona.
Esirgemedin lütfunu
Başımızdakilerden;
Kutlayacağız seni
Korolarımızla,
Şarkılarımızla.
Sen de, Foibos,
Umarım, hoşlanırsın onlardan...

Seni kim doğurdu, yavrum,
Hangisi, ölümsüz bakirelerin?
Dağlarda dolaşan tanrı Pan'a
Gönlünü kaptıran mı?
Yüksek yaylalarda oturan
Loksias'la sevişen mi?
Belki Hermes'in oğlusun,
Küllene Dağı'nın efendisi;
Belki de Bakkhos'un:
Doruklarda oturan,
Helikon'da sık sık
Onlarla oynaşan;
Doğdun dünyaya birinden...

OİDİPUS İhtiyarlar, onu hiç görmedim, ama bu gelen gali-
ba çoktandır aradığımız çoban. O da, Korinthos'lu ha-
berci kadar, geçkin yaşlı. Adamlarım da yanında. Ama
sen onu evvelce görmüştün; bizden daha iyi tanırsın.
(Laios'un ihtiyar kölesi gelir)

KORO BAŞI Evet o, tanıdım. Laios'un kölesiydi, çok sadık
bir çobandı.

OİDİPUS Korinthos'lu yabancı; ilkin sana soruyorum: Sö-
zünü ettiğin adam bu mu?

HABERCİ Taa kendisi.

OİDİPUS (Laios'un kölesine) Sıra sende ihtiyar. Yanıma
yaklaş, gözünü gözümden ayırma, soracaklarıma ce-
vap ver. Laios'un kölesiydin, değil mi?

LAİOS'UN KÖLESİ Evet. Beni dışardan almamışlardı, kra-
lın sarayında doğup büyüdüm.

OİDİPUS Ne iş görürdün? Nasıl yaşardın?

LAİOS'UN KÖLESİ Bütün vaktimi çobanlıkla geçirirdim.

OİDİPUS Sürüleri daha çok nerelere götürürdün?

LAİOS'UN KÖLESİ Kithairon bölgesine veya oralara yakın
yerlere.

OİDİPUS Bu adamı oralarda gördüğünü hatırlıyor musun?

LAİOS'UN KÖLESİ Ne yapıyormuş orada? Kimmiş?

OİDİPUS Şu adam işte.

LAİOS'UN KÖLESİ Hemen cevap veremeyeceğim, çünkü
iyice hatırlayamıyorum.

HABERCİ Beni tanıyamamasına hiç şaşma efendimiz. Ben
şimdi ona yardım ederim, muhakkak hatırlar. Eskiden
Kithairon üzerinde, o iki sürüye, ben de bir sürüye ço-
banlık ederdik. İki komşu gibi, yan yana yaşardık. Ba-
har başlarından itibaren altı ay. Kış gelince, sürüleri
ben kendi ağıllarıma götürür, o da Laios'un ahırlarına
çekerdi, öyle değil mi?

LAİOS'UN KÖLESİ Doğru, ama o kadar eski şeyler ki bun-

lar...

HABERCİ Söyle bakayım: Günü birinde, besleyip büyü-
teyim diye, bana bir çocuk verdiğini hatırlıyor musun?

LAİOS'UN KÖLESİ Anlamadım, ne demek istiyorsun?

HABERCİ İşte dostum, karşında o çocuk!

LAİOS'UN KÖLESİ (*Değneğiyle üzerine yürür*) Kahretsin
seni tanrılar! Kes sesini!

OİDİPUS Dur ihtiyar, öfkelenip dövmeye kalkma onu.
Asıl senin sözlerine öfkelenmek lazım.

LAİOS'UN KÖLESİ Suçum ne, ey efendilerin efendisi?

OİDİPUS O sana çocuktan söz açtı, cevap vermedin; su-
çun bu.

LAİOS'UN KÖLESİ Ne dediğini bilmiyor, boşuna konuş-
yor.

OİDİPUS Güzellikle olmazsa, zorla cevap verirsin.

LAİOS'UN KÖLESİ Tanrılar hakkı için yalvarırım, bana
kötü davranma! Ben ihtiyar bir adamım.

OİDİPUS Ne bekliyorsunuz, ellerini arkasına bağlamak
için?

LAİOS'UN KÖLESİ Nedir bu başıma gelenler! Neyi öğren-
mek istiyorsun?

OİDİPUS Çocuğu verdin mi ona?

LAİOS'UN KÖLESİ Verdim. O gün canım çıksaydı da, kur-
tulsaydım!

OİDİPUS Doğruyu söylemezsen, başına gelecek de bu za-
ten.

LAİOS'UN KÖLESİ Söylersem mahvolduğum gündür!

OİDİPUS Bu adam galiba oyalamak istiyor bizi.

LAİOS'UN KÖLESİ Çocuğu ona verdiğimi söyledim ya!

OİDİPUS Kendi çocuğun muydu, yoksa onu sana bir baş-
kası mı vermişti?

LAİOS'UN KÖLESİ Benim çocuğum değildi, başkasından
almıştım.

OİDİPUS Onu burada kimden, hangi aile ocağından almış-
tın?

LAİOS'UN KÖLESİ Tanrılar aşkına; sorma bunu bana!

OİDİPUS Bir daha söyletirsen, kendini yok bil.

LAİOS'UN KÖLESİ Mademki istiyorsun, söyleyeyim: Ço-
cuk, Laios'un sarayında doğmuştu.

OİDİPUS Köle çocuğu mu, Laios'un kanından mı?

LAİOS'UN KÖLESİ İşte söylemesi yürekler acısı, korkunç
şey?

OİDİPUS Bunun, benim için söylenmesi kadar duyulması
da korkunç, ama söyleyeceksin.

LAİOS'UN KÖLESİ Laios'un çocuğu olduğunu söylüyor-
lardı... Sarayda bulunan karın bunu herkesten iyi bilir.

OİDİPUS Çocuğu o mu verdi sana?

LAİOS'UN KÖLESİ Evet, efendimiz.

OİDİPUS Ne diye verdi?

LAİOS'UN KÖLESİ Öldüreyim diye.

OİDİPUS Bir ana, öz evladına nasıl kıyar!

LAİOS'UN KÖLESİ Tanrıların verdikleri uğursuz bir ha-
berden korktuğu için.

OİDİPUS Neymiş bu haber?

LAİOS'UN KÖLESİ Günü birinde babasını öldüreceği ha-
beri.

OİDİPUS Peki, onu bu ihtiyara neden verdin?

LAİOS'UN KÖLESİ Acıdım da ondan, efendimiz. Onu,
başka bir memlekete, kendi memleketine götürür diye
düşünmüştüm. Onu kurtarmakla başına daha büyük
belalar açtım. Eğer sen o çocuksan, bilesin, bahtı kara
doğdun dünyaya...

OİDİPUS Her şey aydınlandı artık... Ey gün ışığı, bu seni
son görüşüm olsun! Doğurmamalıydı beni doğuran,
birleşmemeliydim birleştiğimle, öldürmemeliydim öl-
dürdüğümü...

(Saraya doğru koşar. Çobanlar gider)

KORO

Ey insanoğulları!
 Ömrünüz bence bir hiç.
 Kim ermiş bu dünyada,
 Özlenen mutluluğa?
 Hayal, mutluluk denen;
 O da sönuverince
 Anlar gerçeği insan.
 Talihsiz Oidipus!
 Gördükten sonra senin
 Yaman alınyazını,
 İnanmam insanların
 Mutluluğuna artık...
 Yükselere nişan almış,
 İkbale ermiş,
 Mutluluk nedir, tatmıştı.
 Yok etmişti, ey Zeus,
 O sivri tırnaklı,
 Çetin muammalı,
 Canavar bakireyi.
 Dikilip karşısına
 Bir kale gibi, ölümün,
 Korumuştu ülkemizi.
 Bugün, acaba,
 Bahtı daha kara,
 Acısı daha korkunç
 Kim var bu dünyada?
 Ahh, Oidipus,
 Anlı, şanlı kral!
 Demek, o gelin odası,
 O liman,

Babasından sonra,
 Barındırdı oğlunu da.
 Ahh, zavallı!
 Böyle uzun zaman,
 Sessiz,
 Nasıl dayandı sana,
 İzleri o babanın?
 Her şeyi gören Zaman,
 Girdiğin dünya evinde;
 Günler boyunca
 Babanın oğul.
 Oğlun baba olduğu
 O yüz karası yerde,
 Yakaladı seni akıbet.
 Ey Laios'un evladı,
 Hiç görmeseydim seni!
 Doğruyu da söylemeli:
 Daha dün,
 Hayata kavuşturmuşsun beni;
 Bugün de,
 Ölüm getiriyorsun bana;
 Ağla gözlerim, ağla!
 (Saraydan bir haberci gelir)

HABERCİ Sizler ki bu ülkenin en ünlü büyüklerisiniz, eğer bir vatandaş olarak, bu Labdakos oğullarına hâlâ asil bir sevgi besliyorsanız, anlatacaklarımı nasıl dinleyeceksiniz, bu acıya nasıl katlanacaksınız, bu yasa nasıl dayanacaksınız? Bu saray, öyle çirkeflere bulaşmış ki, onları ne İstros'un, ne de Fasis'in suları temizleyebilir. Çok geçmeden orada, mukadder olmayan, bile bile yol açılan başka felaketler de göreceğiz; acıların en acısı, kendi kendimize çektiğimizdir.

KORO BAŞI Bildiklerimiz zaten kan ağlatıyor bize;

söyleyecek daha ne kaldı ki?

HABERCİ En kısa kelimelerle verilecek bir haber; kraliçemiz İokaste öldü.

KORO BAŞI Bahtsız kadın! Kim sebep oldu ölümüne?

HABERCİ Kendini öldürdü. Bu ölümü benim gibi gözleriyle görmek felaketinden kurtuldunuz; ama sizlere gücüm yettiği kadar anlatınca kadıncağızın nasıl acı çektiğini anlayacaksınız. Çılgınca saraydan içeri girer girmez, iki eliyle saçlarını yolarak yatak odasına koştu, arkasından hızla kapıları kapadı. Öleli aradan yıllar geçen Laios'u çağırıyor, ona öz babasının kanına giren, anasından çocukları olan oğlunu hatırlatıyordu. Kocasının oğluyla yattığı, kendi çocuğundan çocuklar doğurduğu yatağın üzerinde acı acı ağlayıp sızlıyor, dövünüyordu. Sonra nasıl öldü bilmiyorum; Oidipus, haykırarak hızla içeri girdi, kraliçenin ölümünü göremedim. Gözlerimizi, kendini kaybetmiş bir halde koşan Oidipus'un üzerinden ayıramıyorduk. Oraya buraya koşuyor, bir kılıç istiyor, karısının, hayır karısının değil, kendisini ve çocuklarını dünyaya getiren kadının nerede olduğunu soruyordu. Köpüren öfkesi içinde, bir tanrı, -bilmiyorum hangi tanrı- ona kraliçeyi gösterdi, çünkü hiçbirimiz ona kraliçenin bulunduğu yeri göstermemiştik. O zaman müthiş bir çığlık kopardı, biri ona yol gösteriyormuş gibi, çifte kanatlı kapıya atıldı; kapıyı rezelerinin üzerinde döndürerek açtı, odanın içine daldı. Orada karısını asılmış bulduk; ip hâlâ boğazını sıkıyordu. Zavallı adam, bu manzara karşısında, korkunç çığlıklar kopardı, karısını havada asılı tutan ipi çıkardı; zavallılık yere düştü. İşte o zaman tüyler ürpertici sahneler gördük: Oidipus, ölünün elbiselerinden altın iğneleri koparıp aldı, kendi göz çukurlarına batırdı. Gözlerinin artık felaketlerini görmeyeceğini

haykırıyordu: "Karanlıkta artık bu gözler görmeyecek, keşke hiç görmeseydiler! Her şeye rağmen tanıyabileceğim kimseleri artık tanımayacaklar!" diye bağırarak elleriyle göz kapaklarını kaldırıyor, iğneleri durmadan batırıp çıkarıyordu. Kan çanağına dönen gözlerinden boşanan kanlar çenesinden akıyordu. Yüzünden sanki kan damlaları değil, dolu halinde, kapkara bir kan sağanağı boşanıyordu. Bütün bu felaketleri yalnız biri değil, karı koca ikisi birden istediler, ikisi birden paylaştılar. Bir zamanlar köklü bir mutluluğa erişmişlerdi; bugün o mutluluğun yerini hıçkırıklar, yürekler acısı felaketler, ölüm aldı. Sözün kısası, felaket adı altında ne varsa hepsi burada toplandı.

KORO BAŞI Şimdi biraz olsun dindi mi acıları zavallının?

HABERCİ Bağırıp çağırıyor; kapıların açılmasını, babasını öldüren evladın, annesiyle... -bunu söylemeye dilim varmıyor- bütün Kadmoslulara gösterilmesini istiyor. Kendi üzerine yağdırdığı lanetlerden sonra, artık sarayında kalamayacağını, bu topraklardan çekilip gideceğini söylüyor. Ama kendisine yardımcı olacak, onu yedecek bir yabancıya ihtiyacı var. Acıları dayanılacak gibi değil; onu kendi gözleriyle göreceksin. İşte, kapılar açılıyor: En katı yürekleri bile sızlatacak bir manzarayla karşılaşacaksın!

(Oidipus görünür; yüzü gözünü kan içindedir)

KORO BAŞI Nasıl dayanır insan bakmaya? Ne korkunç felaket! Hiç görmedim ömrümde böylesini. Talihsiz Oidipus! Nasıl oldu da böyle çılgınlığa kapıldın? Hangi intikamcı tanrı, kara bahtını büsbütün kararttı? Yazık oldu, ahh yazık! Çok isterdim seninle konuşmak, seni dinlemek, ama bakamıyorum yüzüne; dehşetten ürperiyorum!

OİDİPUS Ahh benim kara bahtım, ahh! Adımlarım beni

böyle nerelere götürüyor? Sesim nerelerde kayboluyor? Ey kaderim; nerelere attın kendini?

KORO BAŞI Tüylür ürpertici, görmeye, işitmeye yürekler dayanmayan bir felakete.

OİDİPUS Ey karanlıklar bulutu! Felaket rüzgârının sürüklediği, üzerime yığıldığı korkunç, ezici, dayanılmaz bulut! Bağrımı yakıyor yaralarımın acısı, felaketlerimin hatırası.

KORO BAŞI Böyle felaketler içinde elbette artacak şikâyetlerin; derdin de, acın da iki katlı...

OİDİPUS Ahh, dostum! Demek bir sensin beni bırakıp gitmeyen, bir köre bakmak isteyen? Gizleyemezsin kendini benden, karanlıklara gömüldüm, ama sesini iyice tanıyorum.

KORO BAŞI Ahh ne yaptın, nasıl kıydın gözlerine? Hangi tanrı seni kışkırttı böyle?

OİDİPUS Apollon, dostlarım, Apollon! Bu dayanılmaz acıları o çektiriyor bana. Ama gözlerimi kör eden başka eller değil, kendi ellerim. Hem benim için, bu dünyada görmeye değer ne kalmıştı ki?

KORO BAŞI Doğru söylüyorsun.

OİDİPUS Görecek, sevecek neyim vardı, dostlarım? Konuştuğum insanlardan hangi tatlı sözleri duyacaktım? Dostlarım, çabuk uzaklaştırın beni buralardan! Götürün bu belahayı, lanetliyi, tanrıların en çok nefret ettikleri insanı!

KORO BAŞI Çok acınacak haldesin; hem felakete uğradığın için, hem de başına gelenleri anlayacak bir ruh taşıdığın için. Keşke hiç tanımasaydım seni!

OİDİPUS Dağlarda dolaşırken beni bulup ayaklarımın sıkı bağlarını çözen, beni ölümden kurtaran, başıma bu belaların gelmesine yol açan adam kahrolsun! Ölüp kurtulsaydım, sevdiklerime de, kendime de acı çektir-

mezdim böyle.

KORO BAŞI Keşke öyle olsaydı.

OİDİPUS Babamı öldürmezdim, beni doğuran ananın kocası olmazdım. Benimle uğraşmazdı tanrılar; belaların belası çıkmazdı kismetime...

KORO BAŞI Doğru mu bu ettiğın, bilmiyorum; hiç yaşamamak, kör yaşamaktan daha iyi olurdu senin için.

OİDİPUS Bana yapabileceğimin en iyisini yapmadığımı söylemeye kalkışma, öğütleri bırak. Bilmem, Hades'e gittiğim zaman, babama, talihsiz anama hangi gözlerle bakardım? Onlara karşı işlediğim suçların acısı, beni assalar bile çıkmaz. İğrenç bir günahın meyvesi olan çocuklarımın nasıl bakardım yüzlerine? Gözlerim ne onları, ne bu şehri, ne surlarını, ne de koruyucu tanrılarımızın kutsal heykellerini göremezdi artık. Aksi gibi, Thebai'de çok şerefli bir ömür sürerken, Laios'un kanından gelen çocuğu, tanrıların lanetine uğrayan o çirkefi attırmayı emretmekle kendimi buradan sürüp çıkarmış oldum. Bütün bu rezaletleri ortaya serdikten sonra, başımı önüme eğmeden, nasıl bakardım o insanlara? Eğer kulaklarımı seslerin kaynağına kapamak elimde olsaydı, hem kör, hem sağır olmak için, onu da yapmaktan çekinmezdim, çünkü ruhun acılardan kurtulması huzur doğurur. Ey Kithairon! Ne diye barındırdın beni? Beni aldıktan sonra, bırakıp hemen öldürmedin? Ölseymdim, kimin evladı olduğumu kimseler bilmezdi. Ey Polübos, Korinthos; ey babamın sandığım eski saray! O güzel görünüşler altında ne çibanlar besleniyormuş! Aslında ne olduğum açığa çıktı bugün; herkes de biliyor bunu: Günah işlemiş ana babanın adam öldürmüş canavar evladı. Ey üç yol ağzı, gölgeli vadi, meşe ormanı; babamın kendi elimle döktüğüm kanını içen, üç yolun birleştiği dar geçit! O zaman işle-

diğim suçu hatırlıyor musunuz? Thebai'ye geldikten sonra daha neler neler yaptığımı biliyor musunuz? Ey evlilik! Bana hayat verdin, sonra da, yeniden aynı tohumu bir daha saçtın! Aynı kandan, çocuklarının kardeşi olan bir baba; babalarının kardeşi olan çocuklar; kocasının hem anası, hem karısı olan bir kadın dünyaya getirdin. Kısacası, insanlar arasında rastlanabilecek en iğrenç rezaletlere yol açtın... Ama yeter, yeter artık! Yapılması yüz kızartıcı şeyleri söylemek de yakışık almaz. Tanrılar aşkına, çabuk götürün beni buradan, nerede olursa olsun, gizleyin beni; öldürün beni, denize atın, o da olmazsa, kimselerin göremeyeceği yerlere götürün... Yaklaşın yanıma; çok zavallı, bahtsız bir insana dokunmaktan çekinmeyin. İnanın, benim acılarıma benden başka dayanabilecek insan yoktur bu dünyada!

KORO BAŞI İşte Kreon; tam zamanında geliyor, istediğini yapacak, sana yol gösterecek odur, çünkü senin yerine bu yurdu tek başına o koruyacak.

(Kreon girer)

OİDİPUS Ahh! Ne söyleyebilirim şimdi ona? Ne bekleyebilirim ondan? Çok haksızlık ettim ona.

KREON Buraya seninle eğlenmek, eski hakaretlerini yüzüne vurmak için gelmedim Oidipus. Ama sizler, insanlara saygınız yoksa, hiç olmazsa, her şeye hayat veren Helios'un ateşine saygı gösterin de, ne toprağın, ne kutsal yağmurun, ne gün ışığının kabul edemeyeceği bu murdar yarattığı böyle uluorta meydanda bırakmaktan utanın! Çabuk, onu sarayına götürün. Aile felaketlerini görmek, dinlemek, herkesten önce akrabalarının işidir.

OİDİPUS Mademki büyüklük edip, kötüler kötüsü bir insanın yanına geldin, tanrılar aşkına beni dinle! Kendim

için değil, senin için konuşacağım.

KREON Ne istiyorsun benden?

OİDİPUS Bir an önce kov beni bu memleketten; hiçbir insanla konuşamayacağım bir yere attır.

KREON Ne yapmam gerektiğini ilkin tanrıdan öğrenmek istemeseydim, bilesin, bu dediğini çoktan yerine getirirdim.

OİDİPUS Tanrı zaten vermiş hükmünü; baba kanına giren, büyük günah işleyen öldürülecek.

KREON Biliyorum, ama bu güç durumda ne yapılması gerektiğini açıkça bilmek daha iyi olur.

OİDİPUS Mahvolmuş bir insan için hâlâ tanrıya mı başvuracaksınız?

KREON Evet. Tanrının sözlerinden artık şüphe edemezsin.

OİDİPUS Şüphe etmiyorum, sana da son dileklerimi söylüyorum: Saraydaki kadına uygun göreceğin bir mezar yaptır. Kendi kanından olan bir insandan bunu esirgemezsin. Bana gelince, baba yurdu görmesin beni ömrüm oldukça! Bırak da dağlarda, ben doğduktan sonra babamla anamın bana mezar olarak seçtikleri Kithairon'da yaşayayım, onların beni öldürmek istedikleri gibi öleyim. Hem iyi biliyorum, beni ne hastalık, ne buna benzer bir şey öldürecek; çünkü daha büyük belalara uğramak için ölümden kurtuldum. Alnıma yazılan çıkacak. Oğullarıma gelince, onlardan yana endişe etme, Kreon; ne de olsa erkektirler. Nerede olsa yaşamının yolunu bulurlar. Ama acımacak halde olan benim o talihsiz kızlarıma bak. O kızlarım ki, bensiz sofraya oturmamışlardır, elimi değdirdiğim her yemekten paylarını almışlardır. Yalvarırım, onlara bak, bunu benden esirgeme! Müsaade et de, iki elimle onlara dokunayım, felaketlerine ağlayayım. Ey asil bir soydan gelen hükümdar; onları okşarken gözlerimle gördüyormuş gibi

olacağım. Ey tanrılar! Bu hıçkırıklar, benim sevgili kızlarım mı yoksa? Kreon bana acıyıp yavrularımı yanıma göndermiş olmasın? Yanılıyor muyum yoksa?

KREON Yanılmıyorsun; onları buraya ben getirttim, çünkü çoktandır içini yakan arzuyu anlamıştım.

(Bir kölenin getirdiği çocuklar, Kreon'un işaretini üzerine Oidipus'un yanına yaklaşırlar)

OİDİPUS Dilerim Kreon, daima mutlu yaşarsın! Onları buraya getirdiğin için tanrı seni benden daha iyi korusun! Nerdesiniz çocuklar? Yaklaşın buraya, bu kardeş ellere doğru gelin. Görüyorsunuz, bu eller babanızın eskiden parlayan gözlerini aydınlıktan mahrum etti. Gözlerim görünürken daha iyi görmüyordum yavrularım, hiçbir şeyin farkında değildim. Baba dediğiniz insan, ananızın oğluydu. Sizi artık göremiyorum, ama insanlar yüzünden neler çekeceğinizi düşündükçe ağlıyorum. Thebai'lilerin karşısına nasıl çıkararsınız; toplantılarda, bayramlarda nasıl eğlenirsiniz, ağlamadan evinize nasıl dönersiniz? Evlenme çağınız geldiği zaman, soyumuz üzerine çöken uğursuzluğu paylaşmaya kim cesaret eder? Başınıza gelmedik ne dert kaldı? Babanız babasını öldürdü, anasıyla evlendi, kendi öz anasından sizleri dünyaya getirdi, işte bütün bunları yüzünüze vuracaklar. Kim evlenir sizinle? Hiç kimse yavrularım; hayatta soysuz, tek başınıza solup gideceksiniz. Menoikeus'un oğlu; mademki artık onların ne babası, ne de anası var; mademki onlara babalık edecek bir sen kaldın, kendi soyundan olan bu yaratıkları kimsesiz bırakıp süründürme, kimseye muhtaç etme! Benim kadar acı çekmesinler. Bu yaşlarında senden başka güvenecek kimseleri yok, onlara acı. İyi yürekli insan; elini bana ver de kabul ettiğini anlayayım. Anlayacak yaşta olsaydınız çocuklarım, size ne öğütler verirdim! Şimdi ne

söyleyebilirim size? Dua edin de, babanızdan daha iyi bir ömür nasip olsun size!

KREON Yeter ağladığın, haydi eve gir artık.

OİDİPUS Bana ağır da gelse, dediğini yapacağım.

KREON Her şeyi zamanında yapmalı.

OİDİPUS Gideceğim, ama bir şartla.

KREON Söyle, dinliyorum.

OİDİPUS Beni bu memleketten kovacaksın.

KREON Bu lütfü tanrıdan bekleyebilirsin ancak.

OİDİPUS Ama tanrılar bana düşman!

KREON İşte onun için çabuk yerine getirirler istediğini.

OİDİPUS Doğru mu söylediğin?

KREON Düşünmeden söylemem.

OİDİPUS Öyleyse götür beni buradan.

KREON Haydi yürü, ama çocukları bırak.

OİDİPUS Olmaz, elimden alma onları!

KREON Her istediğini almak huyundan vazgeçmeyecek misin? Gördün ki, bugüne kadar elde ettiklerin hayırlı olmadı senin için.

KORO BAŞI Ey Thebaililer, yurttaşlarım! O zorlu bilmececi çözen Oidipus'un haline bakın! Çok kudretli bir insandı. Onun mutluluğu bu şehirde hangi vatandaş imrendirmemişti? Şimdi ne korkunç bir felaket kasırgasıyla sürüklendiğini görün! Onun için, son gününü görmeden, hiç kimseye mutluluğa ermiş demeyin!..

SON

DİPNOTLAR

1. Bu tragedyalar 1941 yılında, Maarif Vekâletinin "Dünya Edebiyatından Tercüme" serisinde çıkmıştır. Çevirenlerin adlarını veriyoruz: *Aias* (Suat Sinanoğlu), *Antigone* (Sabahattin Âli), *Kral Oidipus* (Bedrettin Tuncel), *Elektra* (Azra Erhat), *Trakhisli Kadınlar* (Şaziye Berin Kurt), *Philoktetes* (Nurullah Ataç),

Oidipus Kolonos'ta (Nurullah Ataç)

2. Tragedya şairleri tiyatro yarışmalarına üç eserle katılırlardı. Konuları birbirine bağlı olan bu oyunlara *Trilogia* adı verilir. Bu, yazarlara konuyu daha geniş şekilde işlemek olanağı sağlıyordu. Birinci eser konunun başlangıcını, ikincisi gelişmesini, üçüncüsü de sonucunu gösteriyordu. *Kral Oidipus*, böyle bir üçleme içinde değil, bağımsız bir eser olarak yazılmıştır.
3. Eserin Türkçesi, Paul Masqueray'ın Fransızca çevirisine dayanılarak verilmiştir (*Sophocle, cilt I*, ikinci baskısı, Paris, Les Belles Lettres, 1929). Masqueray metni esas tutulmakla beraber, ayrıca Sir Richard C. Jebb (Cambridge, 1914), J. T. Sheppard (Cambridge, 1922), Robert Pignarre (Paris, Garnier, 1937), Mario Meunier (Paris, Albin Michel, 1949), Paul Mazon. (Paris, Les Belles Lettres, 1958) çevirilerinden de geniş ölçüde faydalanılmıştır.

OYUNDA GEÇEN MİTOLOJİK ADLAR

- ABAI: Apollon'un Fokis'teki tapınağı.
- AMFİTRİTE: Deniz perilerinden biri; Zeus'un kardeşi deniz tanrısı Poseidon'un karısı.
- APOLLON: Zeus ile Leto'nun oğlu, Artemis'in kardeşi; sanat tanrısı. Delfoi'de tapınağı vardı.
- ARES: Savaş tanrısı. Zeus ile Hera'nın oğlu. (Eserde, Ares adı altında, Thebai'yi kasıp kavuran veba kast ediliyor).
- ARTEMİS: Av tanrıçası. Zeus ile Leto'nun kızı. Ömrünü ormanlarda avlanmakla geçirmişti. (Latinlerde: Diana).
- ATHENA: Düşünce tanrıçası. Zeus ile ilk karısı Metis'in kızı. Pallas-Athena adıyla tanınmıştır. Atina şehri, adını ondan alır. Akropolis üzerinde Athena-Nike ile Erekhtheion tapınakları onun adına yapılmıştır. (Romalılarda: Minerva).
- BAKHİOS: Bkz. Dionüsos.
- DAULİS: Delfoi'yi de içine alan Phokis bölgesinde eski bir şehir. (Bugünkü adı: Dalia)
- DELLOS: Ege denizinde bir ada. Artemis ile Apollon orada doğmuşlardı.
- DELFOİ: Parnassos Dağı'nın eteğinde kurulmuş en eski Yunan şehirlerinden biri. Apollon'un ünlü tapınağı, kâhini orada bulunuyordu; dertli insanların daima başvurdukları yerlerden biriydi.
- DİONÜSOS: Üzüm, şarap tanrısı. Zeus ile Semele'nin (Kadmos'un kızı) oğlu.
- HADES: Adı "görünmeyen" anlamına gelen, ayrıca Pluton (zengin) şekliyle de tanınan yeraltı ülkesi tanrısı; Kronos ile Rhea'nın oğlu. İlk zamanlarda Pluton adı altında toprağın bereketini temsil etmiştir. Yeraltı tanrısı olarak, ölümler âlemine hükmeder.
- HELİKON: Boiotia bölgesinde bir dağ. Edebiyat, güzel sanat-

lar tanrıçaları Musa'lar orada otururlardı. Edebiyat ve güzel sanatlara adlarını veren dokuz Musa şunlardır: Kalliope (destani şiir); Kleio (tarih); Euterpe (muzik); Melpomene (tragedia); Terpsikhore (raks); Erato (mersiye); Polühümnia (lirik şiir); Urania (astronomi); Thalia (Komedia).

HELİOS: Güneş; Hüperion ile Thea'nın oğlu.

HERMES: Belâgat tanrısı; Zeus ile Maia'nın oğlu; Arkadia'da, Küllene Dağı'nda doğmuştur.

İSMENOS: Thebai ile ilgili efsanelerde Apollon'un oğlu olduğu rivayet edilen İsmenos, babasının tapınağında kâhinlik ediyordu. Bu tapınak, Thebai yakınlarında akan İsmenos Irmağı kıyısında bulunduğu için, kâhini de bu adı almıştır. Adakları yakmak, küle çevirmek suretiyle kehanette bulunulduğu için, "İsmenos'un külleri" sözü bunu anlatmaktadır.

İSTROS: Tuna Nehrinin eski adı.

KADMOS: Fenike Kralı Agenor'un oğlu. Yunanistan'da Thebai şehrinin kurucusu. Ares ile Afrodite'nin kızı Harmonia ile evlenmişti. Oğlu Polüdoros, Thebai Kralı Laios'un babası, Oidipus'un dedesidir.

KERES'LER: İntikam tanrıçaları.

KİTHAİRON: Yunanistan'da Attike ile Boiotia bölgeleri arasında bulunan sıra dağların adı. Oidipus çocukken oraya atılmıştı.

KÜLLENE: Arkadia bölgesinde bir dağ. Bugünkü adı: Ziria. (Bkz. Hermes)

LAIOS: Oidipus'un babası; Thebai'de krallığı kuran Labdakos'un oğlu. Babasından sonra Thebai tahtına geçmiş, Amfion ile Zethos hükümdarlığı gasp edince, memleketinden sürülmüş; onların ölümünden sonra yeniden iktidara geçmiş, Kreon'un kız kardeşi İokaste ile evlenmişti. Uzun zaman çocukları olmamış, sonunda Oidipus doğmuştur.

LOKSİAS: Apollon'un takma adlarından biri.

LÜKAİOS: Arkadia'da bir dağ. Apollon'un orada oturduğu rivayet edilirdi.

MENADES: "Çılgın kadınlar" anlamına gelen bir kelime. Dionysos'un eğlencelerinde yanından ayrılmayan, saçları başları dağınık bir halde raks eden bakirelerin adıdır.

MENOİKEUS: Kreon'un babası.

OLİMPIA: Eski Yunanistan'ın dini merkezlerinden biriydi; dört yılda bir büyük şenliklerle oyunlar tertiplenen yer. Orada Zeus ile Hera'nın tapınakları vardı.

PALLAS: Bkz. Athena.

PAN: Sürülerin, çobanların tanrısı. Tabiatı da temsil ediyordu. Boynuzlu, keçi ayaklıydı.

PARNASSOS: Delfoi'nin kuzeyinde bulunan dağ; Apollon ile sanat Musa'larının orada oturdukları kabul edilirdi.

FASİS: Güney Kafkasya'da, Poti yakınında denize dökülen Rion nehrinin eski adı. (Osmanlı idaresinde bu nehre "Faş suyü" denilirdi)

FOİBOS: Apollon'un bir başka adı; ışık tanrısı da olduğu için bu adı almıştır.

FOKİS: Kuzey Yunanistan'da bulunan bölgenin adı. Delfoi bu bölgededir.

PÜTHON: Delfoi tapınağının bir başka adı; Apollon orada Püthon adlı canavarı yendiği için bu adı alır.

SFİNKİS: Baş ve göğsü insan, ayakları aslan, kolları kartal kanadı şeklinde dişi canavar. Adı "boğan" anlamına gelir. (Oidipus ile ilgili efsanedeki yeri hakkında önsözde bilgi verilmiştir)

ZEUS: Tanrılar tanrısı. Olimpos dağında otururdu. (Latinlerde: Jupiter)